

MUZEUL REGIONAL MARAMUREȘ

**TEZAURUL
MONETAR
DE LA
BAIA MARE**

4390
**EUGEN CHIRILĂ
OCTAVIAN BANDULA**

11/9
B A I A M A R E 1 9 6 6

TEZAURUL MONETAR
DE LA BAIA MARE

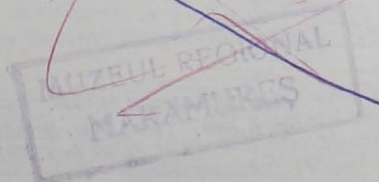
EUGEN CHIRILĂ
OCTAVIAN BANDULA

~~302/970~~
Q

~~298/1167~~

*Dat la cules 6.04.1966. Bun de tipar 10.05.1966. Apărut
21.05.1966. Tiraj 100. Broșat 100. Hirtie satinată 70×100
de 70 gm². Coli de tipar 4,1/4.*

Tiparul [executat sub comanda nr. 30/I la Întreprinde ea
poligrafică Maramureș Bala Mare — 1966.

TEZAURUL MONETAR DE LA BAIA MARE

Tezaurul monetar de care ne ocupăm în cele ce urmează a fost descoperit la 24 noiembrie 1965 în orașul Baia Mare, în curtea casei din strada Mihai Viteazul nr. 4, cu ocazia unor lucrări de canalizare. Tezaurul se compune din 987 monete de aur, antice și medievale, depozitate într-un vas de lut, care a fost spart și din care s-au recuperat doar un mic număr de fragmente, în cea mai mare parte necaracteristice, care nu permit reconstituirea integrală a vasului. Ele permit însă a se stabili diametrul gurii și fundului vasului. Necunoscute rămân diametrul maxim al vasului și înălțimea lui. De aceea, reconstituirea încercată de noi, pe baza unora din fragmentele păstrate (fig. 1-3) dă doar o imagine aproximativă a vasului.¹ Acesta a avut o singură toartă care, ținând seama de curbura mică a părții păstrate, pleca de la buză și se sprijinea aproape, pe umărul vasului. Buza vasului prezintă o nervură profilată în exterior. În interior el era acoperit cu o glazură neuniformă. La exterior avea culoarea cărămidie mată provenită din ardere, pe care se păstrează o dungă de culoare albă. N-ar fi exclus ca suprafața exterioară a vasului să fi fost ornamentată cu dungi de culoare albă. Se pare că vasul a fost acoperit, drept capac, cu o farfurie care nu corespundea forme și mărimii lui, deoarece diametrul ei depășește simțitor pe cel al gurii vasului.² Farfuria-capac (fig. 2 și 4) era acoperită la exterior cu o glazură gălbuie, cu pete verzi mai închise. Diametrul gurii vasului era 11 cm., cel al fundului vasului 8 cm. iar cel al farfuriei-capac era de 17 cm. Fragmentele vasului și ale farfuriei se păstrează în Mz. Baia Mare. Cu tot caracterul aproximativ al reconstituirii noastre, ea mărește numărul vaselor transilvane date prin monete cu încă o piesă.³

¹ Reconstituirea noastră își găsește analogie cu vasul de la Piatra Craivii. Vezi I. Berciu-Gh. Anghel, *Cetatea feudală de la Piatra Craivii*, în *Apulum*, VI, 1965, p. 318 și fig. 7. Aducem mulțumiri prof. K. Horedt pentru ajutorul dat la reconstituirea vasului și informațiile în legătură cu ceramica sec. XVII.

² Vasul cu tezaur din secolul XVII, recent descoperit la Suatu (r. Gherla) era deosemeni acoperit cu o farfurie-capac, din care s-au păstrat fragmente. Vasul e sfărâmat dar integrită. Tezaurul și vasul în Mz. Gherla.

³ În legătură cu vasele transilvane date prin tezaure vezi E. Chirilă-V. Lucăcel, *Tezaurul feudal de la Răstoilul Mare în Anuarul Institutului de Istorie-Cluj*, IX, 1966 (sub tipar), unde se dă o listă de vase transilvane date prin monete. Pentru Ungaria vezi N. Parádi, *Magyarországi pénzleletek középkori cserépedények* (Vase de lut din Ungaria în care s-au găsit monete), în *AE*, 90, 1963, p. 205—251. Pentru Austria vezi H. Steininger, *Die Münzdatierte Keramik des Mittelalters und der frühen Neuzeit in Österreich*, Wien, 1966.

Pieseile antice ale tezaurului sînt doi tetrastateri de la Lysimach și un solidus de la împăratul Honorius. Cele medievale sînt două piese mari de la Sigismund Bathori și Ștefan Bocskay, cinci ducați dubli de Salzburg, 935 ducati (sau echivalenți ai ducatului) și patru sferturi de ducat emiși în Transilvania, Ungaria, Austria, Boemia, Carinthia, Tirol, în orașele Wrocław (Breslau) și Gdansk (Danzig), în șase provincii ale Confederației Olandeze (Geldern, Utrecht, Holland, Overijssel, Zeelanda și Westfrisia), în orașele Campen, Daventer, Zwolle, Florența, Modena, Parma și Veneția, în Savoia, în principatul Münsterberg-Oels și Prusia și 38 altuni, emiși în Imperiul otoman. 166 din cele 987 piese se păstrează în muzeul Baia Mare.⁴

Lista monetelor tezaurului este următoarea:⁵

I. THRACIA (?)

Lysimach (323—281 î.e.n.).

1. Tetrastater, 306—281 î.e.n. (?) Av. Capul lui Alexandru, divinizat, cu diademă și coarnele lui Ammon, în cerc de perle.

Rv. BASILEOS LYSIMACHOU^{5a}, Athena, pe tron spre stînga, cu cotul stîng sprijinit pe un scut și ținînd în mîna dreaptă o Nike, ce încoronează numele lui Lysimach. Între cuvîntul Lysimachou și Athena un

⁴ În Mz. Baia Mare se păstrează piesele nr. 1—21, 102—109, 131, 310—312, 315—316, 524—547, 560, 581—582, 587—589, 610—611, 829—830, 840, 843, 846—850, 852, 861, 879, 880—884, 888—890, 893, 896, 899—901, 904—936, 945, 947, 949, 950—987.

⁵ În lucrarea de față am folosit următoarele abreviațiuni:

Head = B. V. Head, *Historia Numorum*, Oxford, 1911.

Guide = A. Guide to the principal coins of the Greeks from circ. 700 B. C. to A.D. 270 based on the work of Barclay V. Head, London 1959.

Seltmann — Ch. Seltmann, *Greek coins*, London, 1960.

Cohen — H. Cohen, *Description historique des monnaies impériales*², vol. VIII, Paris-London, 1892.

Bernhardt = M. Bernhardt, *Handbuch zur Münzkunde der Römischen Kaiserzeit, Textband u. Tafelband*, Halle a. Saale, 1926.

R. = A. Resch, *Siebenbürgische Münzen u. Medaillen von 1538 bis zur Gegenwart*, Sibiu, 1901.

U = E. Unger, *Magyar éremhatározó, Középkor* (Determinator de monete ungurești. Evul mediu), f. II, Budapesta, 1960; *Újkor* (Epoca modernă), f. I, Budapesta, 1958; *Erdély* (Transilvania), f. I, Budapesta, 1961.

Rupp = J. Rupp, *Magyarország ekkorig ismeretes pénzei* (Monetele Ungariei cunoscute pînă azi), vol. II, Budapesta, 1846.

W = J. Weszler, *Hátrahagyott érmészeti táblái* (Planșe numismatice postume), Budapesta, 1911.

CNH = L. Réthy, *Corpus Numorum Hungariae*, vol. II, Budapesta, 1907.

Lakos = J. Lakos, *II. Ulászló pénzverése* (Emisiunile monetare ale lui Vladislav II), în *NumK*, LVIII—LIX, 1959—1960, p. 23—32.

Cejnek = J. Cejnek, *Österreichische, Ungarische, Böhmische und Schlesische Münzprägungen v. 1519—1705*, Wien, 1936.

H—C = *Catalogue de la collection des monnaies et médailles polonaises du comte Emeric Hutten-Czapski*, vol. I, St. Petersburg—Paris, 1871; vol. IV, Cracovia, 1891.

^{5a} Din motive de ordin tehnic la descrierea piesei lui Lysimach literele grecești au fost înlocuite cu litere latine.

semn de monetărie, reprezentînd o figură femeie înă cu un vas pe cap. (?). În cîmp, în stînga sigla pi. În exergă un semicerc sau semilună cu deschiderea spre stînga. Diametrul monetei: 32 mm; greutatea monetei: 34,86 g; grosimea paștilei manetei: 3,68 mm. Cf. Head, p. 284; cf. *Guide*, pl. XXIX/13; cf. Seltmann, pl. XLIX/9. Fig. 5.

2. Tetrastater, 306—281 î.e.n. (?). Identic cu nr. 1, dar cu diametrul de 31 mm, greutatea 32,33 g și grosimea paștilei 3,50 mm.

II. IMPERIUL ROMAN DE APUS.

Honorius (395—423 e.n.).

3. Solidus, 421 e.n. Av. D(ominus) N(oster) HONORIVS P(ius) F(elix) AVG(ustus). Bustul împăratului, cu diademă, cuirasă și mantie, spre dreapta. Legenda și tipul în cerc de perle.

Rv. VICTORIA AVGGG (= trium Augustorum); în cîmp R(a) — V(en-na); în exergă COM(es) OB(ryzae). Honorius, în ținută militară, în picioare spre dreapta, ținînd un *vexillum* și un glob, pe care se află o Victorie, și punînd piciorul stîng pe un inamic doborît. Greutatea piesei: 4,43 g. Cf. Cohen², VIII/44; cf. Bernhardt, *Tafelband*, pl. 23/1 pentru avers și revers și *id.* pl. 23/4 pentru siglă. Piesa reprodușă la pl. 23 4 este însă un solidus de la Constantius III. Fig. 6.

III. TRANSILVANIA.

Ioan Zapolya (1538—1540).

4—5. Ducați, 1540. Av. IOANNES D(ei) G(ratia R(ex) HVNGARIE. Cuvintele despărțite prin cîte o stelută, cu excepția cuvintelor G(ratia) și R(ex). Legenda între două cercuri de perle. Fecioara, cu coroană, cu pruncul în brațe în dreapta, pe tron. Sub picioarele ei o semilună. Sub semilună, într-un scut, armele familiei Zapolya: un lup ridicat pe picioarele dinapoi, pe trei munți. Aceste arme despart cuvîntul G(ratia) de cuvîntul R(ex).

Rv. S(anctus) LADISLAVS REX. 1540. Între cuvinte cîte o stelută. Legenda între două cercuri de perle. Sfîntul Ladislau, cu coroană și armură, ținînd în mîna dreaptă o halebardă iar în cea stîngă globul cruciger, în picioare, din față. Halebarda stă oblic peste piciorul drept. Sfîntul Ladislau este încadrat de un turn și de un scut ce cuprinde partea superioară a unui unicorn precum și de inițialele F-G (= Frater Georgius). Turnul reprezintă armele orașului Cluj iar unicornul și literele F-G sînt armele și inițialele lui George Martinuzzi, episcop de Oradea⁶, și vistiernic între 1530—1540. Moneta este emisă la Cluj. R, 20. Pl. I/1.

6. Ducat. 1540. Identic cu nr. 4—5, dar pe revers, deasupra siglelor F-G apar inițialele și armele orașului Sibiu (în limba germană Hermannstadt): litera H — două săbii încrucișate, cu vîrful în jos, deasupra cărora

⁶ *Istoria României*, vol. II, București, 1962, p. 638.

Cercul exterior din perle mai mari, alungite. Bustul lui Sigismund Bathori, cu capul descoperit, cu armură și sceptru, cu mâna stângă pe mînerul sabiei, spre dreapta.

Rv. PRINCEPS TRANSSYLVANIAE. In cuvîntul Transsylvaniae ligatură A+E. Cuvintele despărțite prin cîte un punct. Legenda între două cercuri de perle. Cercul exterior din perle mai mari, alungite. Scut cu armele familiei Bathori. De o parte și de alta a scutului, susținîndu-l, două figuri feminine șezînd, cu vestminte drapate, care le lasă gol bustul. Deasupra scutului o pălărie de principe. Diametrul piesei 40 mm; greutatea piesei 46,90 g; grosimea pastilei monetei 2,57 mm. Piesa inedită. Fig. 7.

22—23. Ducați, 1591. Av. SIGISMVND(us) BATHORI. După al doilea cuvînt o floare. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara cu coroană, cu pruncul în dreapta, pe tron. Sub ea o semilună. Sub aceasta armele familiei Bathori.

Rv. PRICEPS TRANSSYLV(aniae); în cîmp 15—91. Legenda între două cercuri de perle. Sfîntul Ladislau, cu coroană, armură, halebardă și glob cruciger, în picioare, din față. R, 74.

24. Ducat, 1592. Av. MONE(ta) TRA(nssylvanica) IL(lustrissimi)⁹ SIGI(smundi) B(athori) D(e) S(omlyo); în cîmp 15—92. Cifra 2 în formă de Z. Cuvintele despărțite prin cîte două puncte. Legenda între două cercuri de perle. Sfîntul Ladislau, cu coroană, armură, halebardă și glob cruciger, în picioare, din față.

Rv. PATRONA VNGARIE. Cuvintele despărțite prin cîte o rozetă. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara cu coroană, cu pruncul în dreapta, pe tron. Sub ea o semilună. Sub semilună armele orașului Sibiu. R, 94.

25. Ducat, 1592. Identic cu nr. 24, dar cu armele orașului Cluj: o poartă cu trei turnuri. Cf. R, 94.

26—27. Ducați, 1592. SIGISMVND(us) BATHORI. Litera S inversată în ambele locuri. Cuvintele despărțite prin cîte o stelută. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara, cu coroană, cu pruncul în dreapta, pe tron. Sub ea o semilună. Sub semilună armele familiei Bathori, spre dreapta.

Rv. S(anctus) LADISLAVS REX; în cîmp 15—92. Cifra 2 în formă de Z. După LADIS patru rozete cu cîte patru petale ascuțite, iar după LAVS una la fel. Legenda între două cercuri de perle. Sfîntul Ladislau cu coroană, armură, halebardă și glob cruciger, în picioare, din față. R, 95.

28—29. Ducați, 1953. Av. MONE(ta) TRA(nssylvanica) IL(lustrissimi) SIGI(smundi) B(athori) D(e) S(omlyo); în cîmp 15—93. Înainte de primul cuvînt o rozetă cu petalele în formă de cruce. Cuvintele despărțite prin cîte un punct. Legenda între două cercuri de perle. Sfîntul Ladislau, cu coroană, armură, halebardă și glob cruciger, în picioare, din față. Cifra 1 din 15—93 mai sus decît celelalte.

Rv. PATRONA VNGARIE. După al doilea cuvînt două rozete. Le-

⁹ După TRA două puncte. Deci IL nu mai fac parte din cuvîntul anterior, ci se întregesc IL(lustrissimi).

genda între două cercuri de perle. Fecioara, cu coroană, cu pruncul în dreapta, pe tron. Sub ea o semilună. Sub semilună armele oraşului Sibiu. R. 124.

30—35. Ducaţi, 1593. Av. SIGISMVND(us) BATHORI. După ultimul cuvînt o floare. Fecioara cu coroană, cu pruncul în dreapta, pe tron. Sub ea o semilună. Sub semilună armele familiei Bathori spre stînga.

Rv. S(anctus) LADISLAVS REX; în cîmp 15—93. După al doilea cuvînt o rozetă. Sfîntul Ladislau, cu coroană, armură, halebardă şi glob cruciger, în picioare, din faţă. R. 128.

36—37. Ducaţi, 1594. Av. MONE(ta) TRA(nssylvanica) IL(lustrissimi) SIGI(smundi) B(athori) D(e) S(omlyo); în cîmp 15—94. Cuvintele despărţite prin cîte un punct. Legenda între două cercuri de perle. Sfîntul Ladislau, cu coroană, armură, halebardă şi glob cruciger, în picioare, din faţă.

Rv. PATRONA VNGARIE. Litera V pare gravată peste un A. După al doilea cuvînt două rozete. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara, cu coroană, cu pruncul în dreapta, pe tron. Sub ea o semilună, sub care se află armele oraşului Sibiu. R. 153.

38—39. Ducaţi, 1594. Av. Ca la nr. 36—37, dar fără punct între D şi S, iar la data 15—94 cifrele 1 şi 9 sînt mai sus decît celelalte.

Rv. Ca la nr. 36—37, dar după al doilea cuvînt două rozete cu patru petale ascuţite iar între cele două cuvinte o jumătate de rozetă. Sub semilună armele oraşului Cluj. R. 166.

40—53. Ducaţi, 1594. Av. SIGISMVND(us) BATHORI. Litera S inversată în ambele locuri. Între cele două cuvinte două stelute. După al doilea cuvînt o stelută. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara, cu coroană, cu pruncul în dreapta, pe tron. Sub ea o semilună. Sub aceasta, într-un scut mic, armele familiei Bathori, spre dreapta.

Rv. S(anctus) LADISLAVS REX; în cîmp 15—94. După LADIS trei ornamente în formă de floare cu cinci petale. Legenda între două cercuri de perle. Sfîntul Ladislau, cu coroană, armură, halebardă şi glob cruciger, în picioare, din faţă. R. 176.

54—56. Ducaţi, 1594. Av. Ca la nr. 40—53, dar cu litera S corect gravată iar între cele două cuvinte două ornamente în formă de floare cu cinci petale.

Rv. Ca la nr. 40—53, dar după LADISLA o rozetă, după VS o rozetă şi după REX o floare cu cinci petale. R. 177.

57—67. Ducaţi, 1595. N-B¹⁰. Av. SIGISMVNDVS BATHORI. După al doilea cuvînt o rozetă. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara, cu coroană, cu pruncul în dreapta, pe tron. Sub ea o semilună. Sub semilună armele familiei Bathori spre stînga.

Rv. S(anctus) LADISLAVS REX 1595; în cîmp N-B. Înainte şi după cuvîntul REX cîte un punct. Legenda între două cercuri de perle. Sfîntul

¹⁰ Am crezut necesar să indicăm de la început siglele monetăriei pentru a ajuta pe cititor să aibă o imagine mai clară a monetărilor din care provin piesele.

Ladislau, cu coroană, armură, halebardă și glob cruciger, în picioare, din față. R, 186.

68—96. Ducați, 1595, N-B. Av. Identic cu nr. 57—67.

Rv. Identic cu nr. 57—67, dar al doilea L din LADISLAVS gravat peste AV. Ultima cifră din 1595 este gravată peste cifra 4. Cuvîntul REX încadrat de două stelute. R, 187.

97—100. Ducați, 1597, N-B. Av. SIGISMVND(us) BATHORI. Între cele două cuvinte două rozete. După al doilea cuvînt un punct și o rozetă. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara, cu coroană, cu pruncul în dreapta, pe tron. Sub ea, o semilună. Sub aceasta armele familiei Bathori.

Rv. S(anctus) LADISLAVS REX. 1597; în cîmp N-B. După S(anctus) și după REX cite o stelută. După fiecare cifră a datei cite un punct. Legenda între două cercuri de perle. Sfîntul Ladislau, cu coroană, armură, halebardă și glob cruciger, în picioare, jumătate spre stînga. R, 217.

101. Ducat, 1598, N-B. Av. SIGIS(mundus) D(ei) G(ratia) TRA(nssylvaniae) MCL(daviae) WA(lachiae) T(ransalpinae) (et) S(acri) R(omani) I(mperii) P(rinceps). După fiecare cuvînt (în afară de D(ei), după care se află două puncte, și de S R I P, între care nu se află puncte) cite un punct. Legenda între două cercuri de perle. Vultur cu două capete, cu aripile deschise, înconjurat de colanul ordinului linei de aur. Pe pieptul vulturului armele familiei Bathori. Deasupra vulturului o coroană de principe.

Rv. Ca la nr. 97—100, dar cu data 1598. R, 249.

Rudolf II (1598 și 1602—1605).

102. Ducat, 1598. Av. MONE(ta) TRA(nssylvanica) IL(lustrissimi) SIGI(smundi) B(athori) D(e) S(omlyo); în cîmp 15—94. Înainte de primul cuvînt o rozetă. După fiecare cuvînt, cu excepția cuvintelor B D S, cite un punct. Legenda între două cercuri de perle. Sfîntul Ladislau, cu coroană, armură, halebardă și glob cruciger, în picioare din față.

Rv. PATRONA VNGARIAE. 98 (=1598). Înainte de primul cuvînt o rozetă cu petalele ascuțite. După primul cuvînt armele orașului Cluj (o poartă cu trei turnuri) încadrate de două rozete cu petalele ascuțite. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara, cu coroană și pruncul în dreapta, pe tron. Sub ea o semilună. Pl. I/5.

103—104. Ducați, 1598. Identici cu nr. 102, dar pe avers litera S inversată peste tot. Piese 102—104 nu figurează în repertoriile de monete cunoscute de noi. Pl. I/6.

105—106. Ducați, 1598. Av. RVDOL(phus) II D(ei) G(ratia) ROM(anorum) IM(perator) S(emper) A(ugustus) G(ermaniae) H(ungariae) B(ohemiae) R(ex); în cîmp L(adislaus)—S(anctus). Literele D G alipite. Litera H în ligatură cu litera B. După fiecare cuvînt cite un punct. În litera G un punct. Legenda între două cercuri de perle. Sfîntul Ladislau, cu coroană, armură, halebardă și glob cruciger, în picioare, din față.

Rv. Ca la nr. 102. Monetele emise la Cluj. Cf. R, 7; cf. W, V/2. Pl. I/7.

107—119. Ducați, 1604, C-B. Av. Legenda ca la nr. 105—106, dar R(omanorum) I(mperator) . . . BO(hemiae) REX; în cîmp C(lausen)-B(urg). După fiecare cuvînt cite un punct, cu excepția lui D(ei) și a lui S(emper), după care urmează armele orașului Cluj. Legenda între două cercuri de perle. Împăratul, cu coroană, armură, sceptru, glob cruciger, încins cu sabia, în picioare, spre dreapta.

Rv. ARCHID(ux) AVST(riae) DVX BVR(gundiae) MA(rchio) MO(raviae) 1604. După fiecare cuvînt cite un punct. Legenda între două cercuri de perle. Vulturul bicefal austriac, încoronat, cu aripile întinse, purtînd pe piept un scut cu armele Austriei (bandă orizontală) și ale Burgundiei (trei benzi oblice, de la stînga sus spre dreapta jos), înconjurat de colanul ordinului linei de aur. Cf. R, 9; cf. U, 107. Pl. I.8.

120—130. Ducati, 1605, C-B. Identici cu nr. 107—119, dar cu data 1605. Cf. R, 12; cf. U, 107.

Ștefan Bocskay (1604—1606).

131. Piesă de aur, 1605, N-B. Av. STEPHANVS BOCHKAY DE KIS-MARIA PRINCEPS TRANSYLVA(niae). 1605. După fiecare cuvînt, în afară de ultimul, cite două puncte. Legenda între două cercuri de perle. Scut cu armele familiei Bocskay: leu ridicat pe picioarele dinapoi, pe trei munți, ținînd în laba dreaptă o săgeată. Deasupra scutului data. Scutul și data înconjurare de un balaur ce-și mușcă coada.

Rv. PARTIVM REGNI HVNG(ariae) DOMINVS ET SICVLOR(um) COMES; în cîmp N-B. După fiecare cuvînt, în afară de ultimul, cite două puncte. Legenda între două cercuri de perle. Cercul exterior din perle mai mari. Fecioara, cu coroană și păr lung, într-un vesmînt cu falduri bogate, cu pruncul în dreapta, ținînd în mîna stîngă o ramură cu trei flori, pe tron. Sub ea o semilună, ale cărei coarne ating siglele din cîmp. Diametrul piese 43 mm; greutatea piesei 33,07 g.; grosimea pastilei monetei 1,85 mm. Cf. U, 145. Fig. 8.

132—210. Ducati, 1605, N-B. Av. STEPHA(nus) BOCHKAY PR(inceps) TRANSYL(vaniae). După primele două cuvinte cite două puncte. După TRAN două puncte. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara, cu coroană, cu pruncul în dreapta, pe tron. Sub ea o semilună.

Rv. S(anctus) LADISLAUS REX 1605; în cîmp N-B. După fiecare cuvînt cite două puncte. Legenda între două cercuri de perle. Sfîntul Ladislau, cu coroană, armură, halebardă și glob cruciger, în picioare din față. R, 4.

211. Ducat, 1605. Av. STEPH(anus) D(ei) G(ratia) HVN(gariae) TRAN(ssylvaniae) P(rinceps) ET SI(culorum) CO(mes); în cîmp S(anctus)-L(adislaus). După fiecare cuvînt cite un punct iar după CO două puncte. Legenda între două cercuri de perle. Tipul aversului identic cu tipul reversului de la piesele nr. 132—210.

Rv. PATRONA HVNGARIAE (A+E în ligatură). 1605. După fiecare cuvînt cite două puncte. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara,

cu coroană, cu pruncul în dreapta, pe tron. Sub ea o semilună. Sub aceasta un scut cu leul familiei Bocskay. R, 5.

212—270. Ducați, 1605. Av. Ca la nr. 211, dar... SIC CO. După SIC două puncte, după CO un singur punct.

Rv. Ca la nr. 211, dar după dată un ornament în formă de romb încadrat între patru puncte și cu un punct la mijloc. R, 6.

271—309. Ducați, 1606. Av. STEPH(anus) D(ei) G(ratia) HVN(gariae). TRAN(ssylvaniae) P(rinceps) ET S(iculorum) CV(mes)¹¹; în câmp S-L. După primele trei cuvinte și după ultimul cite două puncte; după celelalte cite un punct. Legenda între două cercuri de perle. Sfântul Ladislau, cu coroană, armură, halebardă și glob cruciger, în picioare din față.

Rv. PATRONA HVNGARIAE (ligatură A+E) 1606. După fiecare cuvânt cite două puncte. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara cu coroană, cu pruncul în dreapta, pe tron. Sub ea o semilună. Sub aceasta un scut cu armele familiei Bocskay. R, 44.

310. Ducat, 1606. Av. Legenda ca la nr. 271—309, dar... TRANS... COM și litere GR și H în ligatură. La fel S din TRANS și P din PRIN. După fiecare cuvânt cite un punct. Legenda între două cercuri de perle. Bustul principelui, cu căciulă de blană creată (astrahan?) și armură, spre dreapta.

Rv. SOLI DEO GLORIA CIVIT(as) CIBIN(iensis) ANNO 1606; în câmp H-AHJR (în monogram). După fiecare cuvânt cite un punct. Legenda între două cercuri de perle. Armele orașului Sibiu. Deasupra lor o coroană. Sub aceasta trei frunze dispuse în triunghi. Între vîrfurile săbiilor un unicorn. Litera H este inițiala orașului Sibiu. Unicornul și literele din monogram sînt armele și inițialele lui Albertus Huet iudex regius, comitele de Sibiu (+1607)¹². Cf. R, 46. Pl. I/9.

311—314. Sferturi de ducat, 1606. Av. STEPH(anus) D(ei) G(ratia) HVN(gariae) TRAN(ssylvaniae) P(rinceps) ET SI(culorum) CV(mes). După primul și penultimul cuvânt cite un punct. Scut cu crucea patriarhală și benzile orizontale ale Ungariei.

Rv. PATRONA 1606 HVNCARI(ae). După fiecare cuvânt cite un punct. Fecioara cu coroană, cu pruncul în dreapta, pe tron. R, 47.

Gabriel Bathori (1608—1613).

315—523. Ducați, 1612, N-B. Av. GABRIEL D(ei) G(ratia) PRIN(ceps) TRANSYL(vaniae). După fiecare cuvânt cite două puncte. Legenda între două cercuri de perle. Bustul principelui, cu capul descoperit și cu armură, spre dreapta.

Rv. PAR(tium) REG(ni) HVN(gariae) DO(minus) ET SIC(ulorum) CO(mes) 1612; în câmp N-B. După fiecare cuvânt cite un punct. Cifra 2 din dată în formă de Z. Legenda între două cercuri de perle. Vulturul transilvan spre dreapta cu armele familiei Bathori pe piept. R, 158.

¹¹ CV(mes) în loc de CO(mes). Forma CVMES apare în întregime pe talerul dublu R, 48.

¹² Istoria României, vol. II, București, 1962, p. 1046.

IV. UNGARIA.

Albert de Habsburg (1437—1439).

524. Ducat, f.a. Emis în 1438. K-L. Av. ALBERTVS D(ei) G(ratia) R(ex) VNGARIE. Litere gotice. Înainte de primul cuvînt o cruce de Malta. Cuvintele despărțite prin cite un punct. Legenda între două cercuri de perle. Scut împărțit în patru cîmpuri, cu armele Ungariei (patru benzi orizontale; stînga sus și dreapta jos) și ale Habsburgilor (leu în picioare spre stînga: stînga jos și dreapta sus).

Rv. S(anctus) LADISLAUS REX; în cîmp K-L. Litere gotice. Cuvintele despărțite prin cite un punct. Legenda între două cercuri de perle, cel interior mai puțin marcat. Sfîntul Ladislau cu coroană și nimb, îmbrăcat într-o tunică ce-i ajunge pînă sub genunchi și cu manta, purtînd încălțăminte cu carîmb înalt și răsfrînt, ținînd în mîna dreaptă o secure de luptă iar în cea stîngă globul cruciger, în picioare, din față. Rupp, p. 52; U, 465. Pl. I/10.

Vladislav I (1440—1444).

525. Ducat f.a. h-G. Av. WLADISLAUS D(ei) G(ratia) R(ex) VNGARIE. Litere gotice. Înainte de primul cuvînt o cruce de Malta. După fiecare cuvînt cite un punct. Legenda între două cercuri de perle. Scut împărțit în patru cîmpuri, avînd în stînga sus cele patru benzi ale Ungariei, în dreapta sus vulturul polonez, în stînga jos jos un călăreț în armură, cu scut și secure de luptă, șarjînd spre stînga, în dreapta jos crucea patriarhală.

Rv. Ca la nr. 524, dar cu siglele h-G. Pentru sigle Rupp, p. 56; U, 474. Pl. II/11.

Ladislav V (1452—1457).

526. Ducat, f.a. K-R. Av. LADISLAUS D(ei) G(ratia) R(ex) VNGARIE. Litere gotice. Cuvintele despărțite prin cite un punct. Înainte de primul cuvînt o cruce de Malta. Legenda între două cercuri de perle. Scut împărțit între patru cîmpuri, avînd în stînga sus cele patru benzi ale Ungariei, în dreapta sus leul Boemiei, în stînga jos banda orizontală a Austriei și în dreapta jos vulturul Moraviei.

Rv. Ca la nr. 524, dar cu siglele K-R. Cf. U, 508. Pl. II/12.

Matei Corvin (1458—1490).

527. Ducat, f.a. emis între 1468—1471. K-scut cu trei benzi orizontale. Av. MATHIAS D(ei) G(ratia) R(ex) VNGARIE. Litere gotice. Cuvintele despărțite prin cite un punct. După ultimul cuvînt o cruce de Malta. Legenda între două cercuri de perle. Scut împărțit în patru cîmpuri, avînd în stînga sus benzile orizontale, în dreapta sus crucea patriarhală, în stînga jos corbul cu inel în cioc și în dreapta jos, leu Boemiei.

Rv. Ca la nr. 524, dar cu siglele K-scut cu trei benzi. Rupp, p. 78. Pl. II/13.

528. Ducat, f. a. emis între 1471---1482. h-T. Av. Ca la nr. 527, dar MATHIAS... Litere gotice. Cuvintele despărțite prin câte un cerculeț. Tipul aversului ca la nr. 527.

Rv. Ca la nr. 524, dar cu siglele h-T. Rupp, p. 78. Pl. II/14.

529—532. Ducați, f. a. emiși după 1482. h-T. Av. Legenda ca la nr. 528. După fiecare cuvânt câte un punct. Litere gotice. Legenda în cerc de perle. Fecioara cu coroană, cu pruncul în dreapta, șezînd, încadrată de două capsule de mac (?). La picioarele ei corbul cu inelul în cioc, spre stînga.

Rv. Ca la nr. 524, dar legenda într-un singur cerc de perle și siglele h-T. W, XI/12. Pl. II/15.

533. Ducat, f. a. emis după 1482. n-cap de lebedă într-un scut. Av. Legenda ca la nr. 528. După ultimul cuvînt trei puncte unite. Legenda între două cercuri de perle. Tipul ca la nr. 529—532, dar capsulele de mac stau oblic iar corbul e mai subțire și mai puțin vizibil.

Rv. Ca la nr. 524, dar cu siglele n-cap de lebedă spre dreapta într-un scut mic. Rupp, p. 80. Pl. II/16.

534. Ducat, f. a. emis după 1482. Sigle ca la nr. 533. Av. Legenda ca la nr. 533. După ultimul cuvînt un cerculeț. Tipul ca la nr. 533, dar inelul din ciocul corbului e mai mare.

Rv. Ca la nr. 524, dar fără puncte după cuvinte. Capul sfintului Ladislau e remarcabil de expresiv, avînd caracter de portret. Siglele reversului ca la nr. 533, dar capul de lebedă e desenat mai fin iar contururile scutului sînt mai puțin vizibile. Rupp, p. 80. Pl. II/17.

535. Ducat, f. a. emis după 1482. n-două ramuri încrucișate cu câte o ghindă la capăt. Av. Legenda și tipul ca la nr. 533, dar corbul e mai mare. Litere gotice.

Rv. Ca la nr. 524, dar după primele două cuvinte câte un punct. Siglele n-două ramuri încrucișate, cu câte o ghindă în capăt, încadrate într-un scut. Rupp, p. 80. Pl. II/18.

536. Ducat, f. a. emis după 1482. n- $\frac{M}{T}$. Av. MATHIAS D(ei) G(ratia) R(ex) VNGARIE. Tipul ca la nr. 529—532, dar fără punct după ultimul cuvînt.

Rv. Ca la nr. 529—532, dar fără punct înainte de S și cu siglele n- $\frac{M}{T}$. Rupp, p. 80; cf. CNH, 208A, Pl. II/19.

Vladislav II (1490—1516).

537—538. Ducați, f. a. emiși între 1490—1503. N- $\frac{A}{G}$. Av. WLADISLAVS R(ex) VNGARIE. Cuvintele despărțite prin câte un punct. Litere gotice. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara cu coroană, cu pruncul în dreapta, șezînd, încadrată de două capsule de mac. La picioarele ei un vultur stilizat, cu aripile întinse, despărțind ultima literă a primului cuvînt al legendei de restul literelor.

Rv. Legenda și tipul ca la nr. 524. După ultimul cuvânt trei puncte. Sfântul Ladislau e încadrat de siglele N- \bar{G} . Ultiméle două litere înclinate spre stînga. Litera N are bara oblică inversată. Pentru sigle vezi Lakos, fig. 2/26A. Pl. II/20.

539. Ducat, f. a. emis între 1490—1503. n-căprioară. Legenda ca la nr. 537—538. Litere mixte, gotice și latine. După fiecare cuvânt cite un punct. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara, cu coroană, cu pruncul în dreapta, pe un tron ale cărui coloane o încadrează. La picioarele ei un vultur stilizat despărțind litera S de restul literelor din WLADISLAVS.

Rv. Ca la nr. 524, dar cu siglele n-căprioară. Litera n are bucla în formă de 3. Pentru sigle vezi Lakos, fig. 3 3. Pl. III'21.

540. Ducat, f. a. emis între 1490—1503. n-A. Av. Legenda ca la nr. 537—538, dar litere latine. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara, cu coroană, cu pruncul în dreapta, șezînd, încadrată de patru colonete. La picioarele ei un vultur stilizat, despărțind primul cuvînt al legendei de al doilea.

Rv. Ca la nr. 524, dar cu siglele n-A. Pentru sigle vezi Lakos fig. 2/21. Pl. III/22.

541—542. Ducați, f. a. emiși între 1490—1503. n-L. Av. Ca la nr. 539, litere latine.

Rv. Ca la nr. 524, dar după fiecare cuvînt un punct. Siglele n-L... Pentru sigle vezi Lakos, fig. 2'3. Pl. III'23.

Ludovic II (1516—1526).

543. Ducat, 1519, K-G. Av. LVDOVICVS D(ei) G(ratia) R(ex) VNGARIAE. Litere latine. După fiecare cuvînt cite o rozetă. După ultimul cuvînt două rozete. Între D G un vultur cu aripile întinse. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara cu coroană, cu pruncul în dreapta, șezînd pe o perină ale cărei capete o încadrează. Sub ea o semilună.

Rv. S(anctus) LADISLAVS REX 1519; în cîmp K-G. După fiecare cuvînt și după dată cite o rozetă. Legenda între două cercuri de perle. Sfântul Ladislau, cu coroană, armură, halebardă și glob cruciger, în picioare, din față. Rupp, p. 112. Pl. III'24.

544. Ducat, 1525, K-B. Identic cu nr. 543, dar cu data 1525 și cu siglele K-B.

545. Ducat, 1526, h- armele orașului Sibiu. Av. LVDOVICI D(ei) G(ratia) R(egis) VNGARIE. Litere latine. Înainte de primul cuvînt și după fiecare cuvînt cite un punct. După ultimul cuvînt două rozete, una mai mică, alta mai mare. După G un scut mic cu un vultur cu aripile întinse. Legenda între două cercuri de perle. Tipul ca la nr. 543, dar fecioara are și vâl.

Rv. Ca la nr. 543, dar după fiecare cuvînt cite un punct. După ultimul cuvînt o rozetă și data 1526. În cîmp siglele h-armele orașului Sibiu: două săbii încrucișate, cu vîrful în jos. Deasupra lor o coroană. U, 670. Pl. III/25.

Ioan Zapolya (1526—1540)

546. Ducat, 1535, N-coroană în scut. Av. IOANNES D(ei) G(ratia) R(ex) VNGARIE. După primul, al treilea și al patrulea cuvânt câte o rozetă. Între D G un scut cu armele familiei Zapolya: jumătatea de sus a unui lup pe trei munți. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara, cu coroană, cu pruncul în dreapta, din față, șezînd. Sub ea o semilună.

Rv. S(anctus) LADISLAVS REX. 1535; în cîmp N-coroană în scut. După fiecare cuvânt câte o rozetă. Legenda între două cercuri de perle. Sfîntul Ladislau, cu coroană, armură, halebardă și glob cruciger, în picioare, din față. Rupp, p. 136. Pl. III/26.

Ferdinand I (1526—1564)

547. Ducat, 1528, h-armele orașului Sibiu.¹³ (?) Av. FERDINANDI D(ei) G(ratia) R(egis) VNGARI(ae). După primul cuvînt o rozetă iar după ultimul cuvînt trei puncte. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara cu coroană, cu pruncul în dreapta, șezînd. Sub ea o semilună. Sub semilună un scut cu un vultur bicefal, cu aripile întinse, purtînd pe piept armele Austriei. Scutul desparte primul cuvînt al legendei de celelalte.

Rv. Ca la nr. 546, dar cu data 1528 și siglele h- scut mic împărțit în lung în două cîmpuri în care se află câte o bandă orizontală, la înălțime diferită. La picioarele sfîntului Ladislau un ornament în formă de roată dințată. Cf. U, 1. Pl. III/27.

548. Ducat, 1530, K-B. Av. FERDINAND(us) D(ei) G(ratia) R(ex) VNGARIE. După primul, al treilea și al patrulea cuvînt câte un punct. Legenda între două cercuri de perle. Tipul aversului ca la nr. 547, dar sub semilună armele Austriei.

Rv. Ca la nr. 547, dar cu data 1530 și cu siglele K-B. La picioarele sfîntului Ladislau nu se mai află ornamentul în formă de roată dințată. Cf. U, 3.

549. Ducat, 1536, K-B. Identic cu nr. 548, dar cu data 1536. Cf. U, 3.

550. Ducat, 1537, K-B. Identic cu nr. 548, dar cu data 1537. Cf. U, 3.

551. Ducat, 1539, K-B. Identic cu nr. 548, dar cu data 1539. Cf. U, 3.

552. Ducat, 1544, K-B. Identic cu nr. 548, dar cu data 1544. Cf. U, 3.

553. Ducat, 1548, K-B. Identic cu nr. 548, dar cu data 1548. Cf. U, 3.

554. Ducat, 1552, K-B. Identic cu nr. 548, dar cu data 1552. Cf. U, 3.

555. Ducat, 1553, K-B. Identic cu nr. 548, dar cu data 1553. Cf. U, 3.

556—559. Ducați, 1554, K-B. Identici cu nr. 548, dar cu data 1554. Cf. U, 3.

560. Ducat, 1554, N_C — două ciocane încrucișate. Av. FERDINAND(us) D(ei) G(ratia) R(ex) VNGARIE. Primul N din FERDINAND în formă de H. După fiecare cuvînt, în afară de cel de al doilea, câte o stelută. Legenda

¹³ Armele Sibiului, așa cum apar mai târziu, sînt două săbii încrucișate cu virful în jos și cu o coroană deasupra. S-ar putea ca scutul în chestiune să fie semn de monetărie. El mai apare pe ducații lui Ludovic II, CNH, 295 și U, 669.

între două cercuri de perle. Tipul aversului ca la nr. 547. Sub semilună un scut cu armele Austriei, despărțind litera D de G.

Rv. Ca la nr. 548, dar cu data 1554 și cu siglele N_C — două ciocane de miner încrucișate. Cuvintele legendei despărțite prin câte o stelută. W. I/6. Pl. III/28.

561. Ducat, 1556, K-B. Identic cu nr. 548, dar cu data 1556. Cf. U, 3.

562. Ducat, 1558, K-B. Identic cu nr. 548, dar cu data 1558. Cf. U, 3.

563—564. Ducați, 1560, K-B. Av. FER(dinandus) D(ei) G(ratia) EL(ectus RO(manorum) IM(perator) S(emper) AV(gustus) GER(maniae) HV(ngariae) BO(hemiae) R(ex). Cuvintele despărțite prin câte un punct. Legenda între două cercuri de perle. Tipul ca la nr. 547. Sub semilună scutul cu armele Austriei desparte IM de S.

Rv. Ca la nr. 548, dar cu data 1560. Cf. U, 4.

565. Ducat, 1561, K-B. Identic cu nr. 563—564, dar cu data 1561. Cf. U, 4.

566. Ducat, 1564, N-C. Av. FERDINAND(us) D(ei) G(ratia) R(ex) VNGARIE. După fiecare cuvânt, în afară de cel de al doilea, câte o stelută. Legenda între două cercuri de perle. Tipul ca la nr. 563—564, dar scutul cu armele Austriei desparte cuvintele D de G.

Rv. S(anctus) LADISLAVS REX 1564; în cîmp N-C. După primul și al treilea cuvânt câte o stelută. După cel de al doilea un punct. Legenda între două cercuri de perle. Sfântul Ladislau cu coroană, armură, halebardă și glob cruciger, în picioare, din față. La picioarele lui două ciocane încrucișate. Pl. III/29.

Maximilian II (1564—1576)

567—569. Ducați, 1566, K-B. Av. MAX(imilianus) II D(ei) G(ratia) EL(ectus) RO(manorum) I(mperator) S(emper) AV(gustus) GE(rmaniae) HV(ngariae) B(ohemiae) R(ex). După fiecare cuvânt, cu excepția lui RO, câte un punct. După RO un scut mic cu armele Austriei. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara, cu coroană, cu pruncul în dreapta, șezînd. Sub ea o semilună.

Rv. S(anctus) LADISLAVS REX 1566; în cîmp K-B. După fiecare cuvânt câte un punct. Legenda între două cercuri de perle. Sfântul Ladislau, cu coroană, armură, halebardă și glob cruciger, în picioare, din față. Cf. U, 80.

570—571. Ducați, 1567, K-B. Identici cu nr. 567—569, dar cu data 1567. Cf. U, 80.

572. Ducat, 1570. K-B. Identic cu nr. 567—569, dar cu data 1570. Cf. U, 80.

573. Ducat, 1571. K-B. Identic cu nr. 567—569, dar cu data 1571. Cf. U, 80.

574—575. Ducați, 1573, K-B. Identici cu nr. 567—569, dar cu data 1573. Cf. U, 80.

576—580. Ducăți, 1574, K-B. Identici cu nr. 567—569, dar cu data 1574. Cf. U, 80.

581—582. Ducăți, 1575, H-S. Identici cu nr. 567—569, dar cu data 1575 și cu siglele H-S. Cf. W, III/13. Pl. III/30.

583. Ducat, 1577, K-B. Identic cu nr. 567—569, dar cu data 1577. Cf. U, 80.

Rudolf II (1576—1608)

584—585. Ducăți, 1581, K-B. Av. RVDOL(phus) II D(ei) G(ratia) RO(manorum) I(mperator) S(emper) AV(gustus) GE(rmaniae) HV(ngariae) B(ohemiae) R(ex). După fiecare cuvînt, în afară de RO, cite un punct. După RO un scut cu armele Austriei. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara cu coroană, cu pruncul în dreapta, șezînd. Sub ea o semilună.

Rv. S(anctus) LADISLAVS REX. 1581; în cîmp K-B. După fiecare cuvînt cite o stelută. Legenda între două cercuri de perle. Sfîntul Ladislau cu coroană, armură, halebardă și glob cruciger, în picioare, din față. Cf. U, 109.

586. Ducat, 1582, K-B. Identic cu nr. 584—585, dar cu data 1582. Cf. U, 109.

587—589. Ducăți, 1582, N-B. Av. RVDOL(phus) II D(ei) G(ratia) R(omanorum) IMP(erator) S(emper) AV(gustus) G(ermaniae) H(ungariae) B(ohemiae) R(ex). La IMP ligatură M+P. La AV ligatură A+V. După fiecare cuvînt cite un punct, cu excepția lui R(omanorum), care e despărțit de cuvîntul următor printr-un scut cu armele Ungariei, ale Dalmației și ale Boemiei, în mijlocul căruia se află armele Austriei. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara, cu coroană, cu pruncul în dreapta, șezînd. Sub ea o semilună.

Rv. S(anctus) LADISLAVS REX 1582; în cîmp N-B. După fiecare cuvînt cite un punct. Legenda între două cercuri de perle. Sfîntul Ladislau cu coroană, armură, halebardă și glob cruciger, în picioare, din față. U, 110.

590. Ducat, 1583, K-B. Identic cu nr. 584—585, dar cu data 1583. Cf. U, 109.

591. Ducat, 1586, K-B. Identic cu nr. 584—585, dar cu data 1586. Cf. U, 109.

592. Ducat, 1590, K-B. Identic cu nr. 584—585, dar cu data 1590. Cf. U, 109.

593. Ducat, 1591, K-B. Identic cu nr. 584—585, dar cu data 1590. Cf. U, 109.

594. Ducat, 1592, K-B. Identic cu nr. 584—585, dar cu data 1592. Cf. U, 109.

595—600. Ducăți, 1593, K-B. Identici cu nr. 584—585, dar cu data 1593. Cf. U, 109.

601—604. Ducăți, 1594, K-B. Identici cu nr. 584—585, dar cu data 1594. Cf. U, 109.

605. Ducat, 1594, N-B. Identic cu nr. 587—589, dar cu data 1594. Cf. U, 110.

606. Ducat, 1595, K-B. Identic cu nr. 584—585, dar cu data 1595. Cf. U, 109.

607. Ducat, 1596, K-B. Identic cu nr. 584—585, dar cu data 1596. Cf. U, 109.

608. Ducat, 1597, K-B. Identic cu nr. 584—585, dar cu data 1597. Cf. U, 109.

609. Ducat, 1598, K-B. Identic cu nr. 584—585, dar cu data 1598. Cf. U, 109.

610—616. Ducati, 1598, N-B. Av. RUDOL(phus) II D(ei) G(ratia) ROM(anorum) IM(perator) S(emper) AVG(ustus) G(ermaniae) H(ungariae) B(ohemiae) R(ex); în cîmp S-L. După fiecare cuvînt cite un punct. Legenda între două cercuri de perle. Sfîntul Ladislau cu coroană, armură, halebară și glob cruciger, în picioare, din față. La picioarele lui o rozetă.

Rv. PATRONA HVNGARIAE 1598: în cîmp N-B. Literele AE în ligatură. După fiecare cuvînt cite un punct. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara cu coroană, cu pruncul în dreapta, șezînd. Sub ea o semilună. U, 111.

617—621. Ducati, 1599, N-B. Identici cu nr. 610—616, dar pe avers RO și fără siglele S-L. Cf. U, 111.

622—623. Ducati, 1600, K-B. Identici cu nr. 584—585, dar cu data 1600. Cf. U, 109.

624—631. Ducati, 1600, N-B. Identici cu nr. 617—621, dar cu data 1600. Cf. U, 111.

632—635. Ducati, 1602, K-B. Identici cu nr. 584—585, dar cu data 1602. Cf. U, 109.

636—643. Ducati, 1602, N-B. Identici cu nr. 617—621, dar cu data 1602. Cifra 2 din dată în formă de Z. Cf. U, 111.

644—646. Ducati, 1603, K-B. Identici cu nr. 584—585, dar cu data 1603. Cf. U, 109.

647—684. Ducati, 1603, N-B. Identici cu nr. 617—621, dar cu data 1603. Cf. U, 111.

685—687. Ducati, K-B. 1604. Identici cu nr. 584—585, dar cu data 1604. Cf. U, 109.

688—807. Ducati, 1604, N-B. Identici cu nr. 617—621, dar cu data 1604. Cf. U, 111.

808—828. Ducati, 1607, K-B. Identici cu nr. 584—585, dar cu data 1607. Cf. U, 109.

Matei II (1608—1619)

829—830. Ducati, 1613, K-B. Av. MATTHI(as) II D(ei) G(ratia) HVN(gariae) BO(hemiae) REX; în cîmp ~~un bust de profil~~ După fiecare cuvînt cite un

punct. Legenda între două cercuri de perle. Impăratul, cu coroană și mantie împodobită cu broderii, ținând sceptrul și globul cu cruce patriarhală, în picioare spre dreapta.

Rv. ARC(hidux) AV(striae) DV(x) BV(rgundiae) MA(rchio) MO(raviae) CO(mes) TY(rolis) 1613. După fiecare cuvânt cite un punct. După MA un scut cu armele Austriei. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara, cu coroană, nimb, și sceptru, cu pruncul în stînga, șezînd înconjurată de un ornament format din limbi de flacări. Sub ea o semilună. U, 175. Pl. IV/31.

V. AUSTRIA.

Rudolf II (1576—1608).

831. Ducat, 1580, Av. RVDOL(phus) II D(ei) G(ratia) R(omanorum) I(mperator) S(emper) A(ugustus) G(ermaniae) H(ungariae) B(ohemiae) REX. După fiecare cuvânt cite un punct. Legenda între două cercuri de perle. Impăratul, cu coroană, armură și sabie, ținînd sceptrul și o coroană (?), în picioare spre dreapta.

Rv. S(anctus) LADISLAVS HVN(gariae) REX. 80 (=1580). După fiecare cuvînt cite un punct. Legenda între două cercuri de perle. Scut împărțit în patru cîmpuri, cu cele patru benzi orizontale ale Ungariei (stînga sus și dreapta jos) și leul Boemiei (stînga jos și dreapta sus). În mijlocul scutului un scut mai mic cu armele Austriei. Deasupra scutului mare o coroană regală. Piesa emisă la Viena.¹⁴ Pl. IV/32.

832. Ducat, 1593. Identic cu nr. 831, dar cu data 1593 și cu colanul ordinului linii de aur în jurul scutului mare. Piesa emisă la Viena.¹⁵ Cf. W, V/1.

VI. BOEMIA.

Rudolf II (1576—1608).

833. Ducat, 1582, Av. RVDOL(phus) II D(ei) G(ratia) R(omanorum) I(mperator) S(emper) AV(gustus) G(ermaniae) H(ungariae) BO(hemiae) RE(x). Litera G este peste tot mai mică decît celelalte. După fiecare cuvînt cite un punct. Legenda între două cercuri de perle. Impăratul cu coroană, armură, sceptru și glob cruciger, în picioare spre dreapta. La picioarele lui un cap de leu, semnul monetarului din Praga Tobias Gebhart, care lucrează între 1578—1583.¹⁶

Rv. ARCHID(ux) AVS(triae) DVX BVR(gundiae) MA(rchio) M(oraviae) 1582. După fiecare cuvînt cite un punct. Legenda între două cercuri de perle. Scut împărțit în patru cîmpuri cu cele patru benzi ale Ungariei (stînga sus și dreapta jos) și leul Bohemiei (stînga jos și dreapta sus). In

^{14—15} Cejnek, p. 39.

^{16—10} Cejnek, p. V și 36.

mijlocul scutului un scut mai mic cu armele Austriei și Burgundiei. Deasupra scutului o coroană regală. Pl. IV/33.

834. Ducat, 1583. Identic cu nr. 833, dar pe avers A în loc de AV, B în loc de BO, REX în loc de RE, iar la picioarele împăratului un crin stilizat, într-un chenar, semnul monetarului praghez Lazar Erker.¹⁷ Pe revers data 1583. Pl. IV/34.

835. Ducat, 1585. Identic cu nr. 834, dar cu data 1585.

836. Ducat, 1587. Identic cu nr. 834, dar cu data 1587.

837. Ducat, 1588. Identic cu nr. 834, dar pe avers sceptrul împăratului de formă diferită, crinul e mai mare și fără chenar. Pe revers data 1588 iar în jurul scutului mare colanul ordinului linii de aur. Pl. IV/35.

838. Ducat, 1589. Identic cu nr. 837, dar cu data 1589.

839. Ducat, 1592. Av. RVDOL(phus) II D(ei) G(ratia) R(omanorum) IM(perator) S(emper) A(ugustus) G(ermaniae) II(ungariae) BO(hemiae) RE(x). Litera E din RE mai mică decât celelalte. După fiecare cuvânt cite un punct. Legenda între două cercuri de perle. Împăratul cu coroană, armură, sabie la șold, sceptru și glob cruciger, în picioare spre dreapta. La picioarele lui un crin fără chenar, marcă de monetar din Praga între anii 1583—1600.¹⁸ În câmp, de o parte și de alta a împăratului, câte un scut încoronat cu leul Boemiei (stinga) și armele Ungariei (dreapta).

Rv. ARCHID(ux) AVS(triae) DVX BVR(gundiae) MA(rchio) MO(raviae) 1592. După fiecare cuvânt cite un punct. Vultur bicefal încoronat, cu aripile întinse, purtând pe piept un scut cu armele Austriei și Burgundiei. Pl. IV/36.

840. Ducat, 1603. Av. Identic cu nr. 839, dar I... REX, iar la picioarele împăratului trei stele într-un scut, semnul monetarului praghez Hanusch Lasanz, care lucrează între 1600—1609.¹⁹

Rv. Ca la nr. 839, dar ... AVST și data 1603. În jurul scutului cu armele Austriei și Burgundiei colanul ordinului linei de aur. Pl. IV/37.

VII. CARINTHIA²⁰

Ferdinand (1521—1564).

841—842. Ducați, 1534. Av. MON(eta) AVRE(a) FERDINA(ndi). Legenda între două cercuri de perle. Ferdinand, cu coroană, armură și sceptru, încins cu sabie, în picioare spre dreapta.

Rv. PRINCIPI(s) HIS(paniarum) ARCHID(ucis) CARINT(hiae); în câmp 15—34. Legenda între două cercuri de perle. Scut împărțit pe verticală în două câmpuri cu armele Carinției: în stnga trei lei, unul deasupra celuilalt, iar în dreapta o bandă lată, orizontală. Deasupra scutului o coroană de arhiduce.

²⁰ Pentru Carinthia emite monetăria de la Klagenfurt.

843. Ducat, 1562. Av. FERDI(nandus) D(ei) G(ratia) EL(ectus) RO(ma-norum) IM(perator) S(emper) AV(gustus) GE(rmaniae) HV(ngariae). După primul și ultimul cuvânt câte două puncte. După celelalte câte un punct. Legenda între două cercuri de perle. Ferdinand, cu coroană și armură, încins cu sabie, ținând sceptrul și globul cruciger, în picioare, din față.

Rv. BO(hemiae) ZC REX IN(fans) HI(spaniarum) ARCH(idux) E(t) C(arinthiae) ZC (= et caetera) 1562. Cifra 2 din dată în formă de Z. După fiecare cuvânt câte un punct. Primele două cifre din dată despărțite de celelalte printr-un punct. Legenda între două cercuri de perle. Tipul ca la nr. 841—842. Pl. IV/38.

Carol (1564—1590).

844. Ducat, 1582. Av. CAROLVS DEI G(ratia) ARCHI DVX. După fiecare cuvânt câte un punct. După G o steluță încadrată de câte două puncte. Legenda între două cercuri de perle. Carol, cu coroană, armură și sceptru, încins cu sabie, cu mâna stângă sprijinită pe șold, în picioare, din față.

Rv. AVSTRIAE ET CARINTHIAE ZC 82 (=1582). Ligatura A+E la primul și al treilea cuvânt. Cifra 2 din dată în formă de Z. Legenda între două cercuri. Cel exterior în formă de șnur, cel interior de perle. Scut cu armele Carinției. Deasupra lui o coroană de arhiduce. Pl. IV/39.

845. Ducat, 1587. Av. Ca la nr. 843.

Rv. AVSTRI(ae) ET CARINTHIAE ZC 87 (=1587). La cuvântul Carinthiae ligatură A+E. După fiecare cuvânt câte un punct. După primul și ultimul câte două puncte. Scut împărțit în patru cîmpuri, cu armele Austriei (stînga sus), ale Stiriei (grifon cu coarne, fără aripi, scuipînd foc; dreapta sus), ale Krainei (vultur; stînga jos) și ale ducatului Görz (leu în picioare spre stînga. Sub el trei benzi orizontale; dreapta jos). În mijloc un scut mai mic cu armele Carinției. Deasupra scutului mare o coroană de arhiduce. În jurul scutului mare colanul ordinului lînei de aur.

846. Ducat, 1588. Identic cu nr. 844, dar cu data 88 (=1588). Pl. IV/40.

VIII. TIROL²¹

Maximilian (1612—1618)

847. Ducat, f. a. Av. MAX(imilianus) D(ei) G(ratia) AR(chidux) AV(s-triae) D(ux) B(urgundiae) MA(gisterii) PR(ussiae) ADM(inistrator). După fiecare cuvânt câte două puncte. Legenda între două cercuri de perle. Maximilian, cu coroană, armură și sceptru, cu mâna stîngă pe mînerul săbiei cu care este încins, în picioare spre dreapta.

Rv. ET OR(dinis) TEV(tonici) P(er) GER(maniam) ITA(liamque) MAG(ister) CO(mes) HA(bsburgi) ET T(irolis). După fiecare cuvânt câte două puncte. După ET și un glob cruciger. Legenda între două cercuri de

²¹ Pentru Tirol emite monelăria de la Hall.

perle. Scut încoronat, împărțit în patru cîmpuri printr-o cruce ale cărei brațe se termină în cîte o floare de crin stilizată. În stînga sus cele patru benzi ale Ungariei, în dreapta sus leul Boemiei. Cîmpul stîng de jos e împărțit pe verticală în două compartimente cuprinzînd armele Austriei și Burgundiei. Cîmpul drept de jos, împărțit la fel, cuprinde vulturul Tirolului și leul habsburgic. În mijlocul scutului mare un scut mai mic cu vulturul Tirolului. Pl. V/41.

848. Ducat f. a. Identic cu nr. 847, dar pe avers nu sînt puncte după cuvintele AV și ADM, iar pe revers crucea care împarte scutul mare în patru cîmpuri are la capete cîte o coroană. Pl. V/42.

IX. WROCLAW (Breslau).

849. Ducat, 1542. Av. MO(neta) AVR(ea) VRATISLAVIEN(sis) 1542. Cifra 2 în formă de Z. După fiecare cuvînt cîte o rozetă. Legenda între două cercuri de perle. Scut împărțit în patru cîmpuri cuprinzînd leul Boemiei (stînga sus), vulturul silezian (dreapta sus), litera W (stînga jos) și un cap de femeie, cu nimb, pe o coroană răsturnată (dreapta jos). În mijlocul scutului, într-un cerc, capul lui Ioan Botezătorul pe tava de aur.

Rv. S(anctus) WENCESLAVS D(ominus) B(ratislaviae). După fiecare cuvînt cîte o rozetă. Legenda între două cercuri de perle. Sfîntul Wenceslas cu coroană și armură, ținînd în mîna dreaptă o flamură cu vulturul silezian iar în stînga o sabie dreaptă cu lama foarte lată, în picioare, din față. Minerul flamurei este ascuțit la capătul de jos în chip de sulită iar pe lama săbiei se află un scut cu un cap omenesc. Pl. V/43.

X. GDANSK (Danzig).

Ștefan Bathori (1576—1586)

850. Ducat, 1577. Av. DEFENDE NOS SALVATOR, în cîmp 15—77. După fiecare cuvînt cîte un punct. Legenda între două cercuri de perle. Christos, cu nimb, în picioare spre dreapta, binecuvîntînd cu mîna dreaptă și ținînd globul cruciger în mîna stîngă.

Rv. MONE(ta) NO(va) AVR(ea) CIVI(tatis) GEDANENS(is). Înainte de primul cuvînt o cruce de Malta. După fiecare cuvînt cîte un punct. După ultimul cuvînt două puncte. Legenda între două cercuri de perle. Armele orașului Danzig: scut încoronat, cu două cruci de Malta, una deasupra celeilalte. Scutul e susținut de doi lei, între capetele cărora se află trei puncte. H-C, I, 602. Pl. V/44.

851. Ducat, 1583. Av. STEPHANVS D(ei) C(ratia) REX POL(oniae) D(ominus) PRVS(siae). După fiecare cuvînt cîte un punct. După D(ei) două puncte. Legenda între două cercuri de perle. Bustul regelui, cu coroană și armură, spre dreapta.

Rv. Ca la nr. 850, dar GEDANENSIS 83 (=1583) și un inel cu piatră între două rozete cu petalele ascuțite. H-C, I, 710.

852—853. Ducati, 1586. Identici cu nr. 851, dar cu data 86 (=1586). H-C, I, 770.

XI. CONFEDERATIA OLANDEZA.

Geldern

854. Ducat, 1587. Av. MO(neta) ORDI(nata) PROVIN(ciarum) FOEDER(ati) BELG(ii) AD LEG(es) IMP(erii). După MO două puncte, după BELG și LEG câte un punct. Legenda, în cinci rînduri, într-un patrat încadrat într-un chenar împodobit pe fiecare latură cu un ovul între două croșete. La marginea monetei un cerc de perle.

Rv. CONCORDIA RES PAR(vae) CRES(cunt) GEL(dria); în cîmp 15—87. După fiecare cuvînt câte un punct. După ultimul cuvînt o cruce treflată, semnul monetăriei din Hardewyk, unde este bătută moneda. Legenda între două cercuri de perle. Soldat cu coif și armură, ținînd în mîna dreaptă o sabie, cu vîrfurile în sus, în cea stîngă un mănunchi de săgeți cu vîrfurile în sus, în picioare spre dreapta.

855—856. Ducati, 1596. Identici cu nr. 854, dar cu data 15—96.

857. Ducat, 1597. Identic cu nr. 854, dar cu data 15—97.

858—860. Ducati, 1598. Identici cu nr. 854, dar cu data 15—98. Pl. V/45.

861. Ducat, 1599. Identic cu nr. 854, dar cu data 15—99.

862. Ducat, 1600. Identic cu nr. 854, dar cu data 16—00.

863. Ducat, 1603. Identic cu nr. 854, dar cu data 16—03.

864. Ducat, 1607. Identic cu nr. 854, dar cu data 16—07.

865. Ducat, 1608. Identic cu nr. 854, dar cu data 16—08.

Utrecht.

866. Ducat, 1587. Av. MO(neta) ORDI(nata) PROVIN(ciarum) FOEDER(ati) BELG(ii) AD LEG(es) IMP(erii). După MO, BELG și LEG câte un punct. Legenda, în cinci rînduri, într-un patrat încadrat într-un chenar împodobit pe fiecare latură cu un ovul între două croșete. La marginea monetei un cerc de perle.

Rv. CONCORDIA RES .PAR(vae) CRES(cunt) TRA(iectionis); în cîmp 15—87. După fiecare cuvînt câte un punct. După ultimul cuvînt semnul monetăriei din Utrecht unde e emisă moneda: scut lunguieț împărțit pe diagonală, din stînga sus spre dreapta jos, în două cîmpuri. Legenda între două cercuri de perle. Soldat cu coif și armură ținînd în mîna dreaptă sabia cu vîrfurile în sus, în mîna stîngă un mănunchi de șapte săgeți cu vîrfurile în sus, în picioare spre dreapta. Pl. V/46.

867. Ducat, 1593. Identic cu nr. 866, dar cu data 15—93.

868—871. Ducati, 1596. Identici cu nr. 866, dar cu data 15—96.

872—875. Ducati, 1597. Identici cu nr. 866, dar cu data 15—97.

876. Ducat, 1598. Identic cu nr. 866, dar cu data 15—98.

877. Ducat, 1605. Identic cu nr. 866, dar cu data 16—05.

878. Ducat, 1609. Identic cu nr. 866, dar cu data 16—09.

Hollandia

879. Ducat, 1605. Av. MO(neta) ORDI(nata) PROVIN(ciarum) FOE-
DER(ati) BELG(ii) AD LEG(es) IMP(erii). După MO, BELG și LEG cite un
punct. Legenda, în cinci rînduri, într-un patrat, încadrat într-un chenar
împodobit pe fiecare latură cu un ovul între două croșete. În jurul patra-
tului, la marginea monetei, un cerc de perle.

Rv. CONCORDIA RES PAR(vae) CRES(cunt) HOL(landia); în cîmp
16—05. După fiecare cuvînt un punct. După ultimul cuvînt și o rozetă.
Rozeta reprezintă semnul monetăriei din Dordrecht, unde este emisă mo-
neta. Legenda între două cercuri de perle. Soldat cu coif și armură, cu
sabia și cele șapte săgeți, în picioare, spre dreapta. P. V/47.

Overyssel (Transisalana)²²

880—883. Ducați, f. a. emiși între 1582—1586. Av. MON(eta) OR(di-
nata) TRAN(s)IS(a)L(anae) VA(lore) VNG(arico). Înainte de primul cuvînt
și după fiecare cuvînt, în afară de VA VNG, cite un punct. După VA o
rozetă. După VNG patru puncte grupate la un loc. Legenda între două
cercuri de perle. Sfîntul Ladislau cu coroană, armură, halebardă și glob
cruciger, în picioare, din față. Halebarda oblic peste piciorul drept. La pi-
cioarele sfîntului Ladislau, într-un scut mic, armele orașului Campen, un-
de este emisă moneta: un leu în picioare spre stînga.

Rv. PATRONA VNGARIE. Între cele două cuvinte un semn de mo-
netar format din două căngi încrucișate, încadrate de două rozete. Legen-
da între două cercuri de perle. Fecioara cu coroană, cu pruncul în dreap-
ta, pe tron. Sub ea o semilună. Pl. V/48.

884. Ducat, f.a. emis între 1582—1586. Av. PH(ilippu)S DEI GRAT(ia)
HISPANIAR(um) REX. După fiecare cuvînt, în afară de ultimul, cite un
punct. După ultimul cuvînt, un semn de monetar (crin într-un scut?). Le-
genda între două cercuri de perle. Două busturi încoronate, unul de bărbat,
altul de femeie, față în față. Bustul de bărbat în stînga, cel de femeie
în dreapta.

Rv. DVCATVS ORDI(natus) TRA(nsisalanae) VA(lore) HISP(anico).
Scut încoronat împărțit în patru cîmpuri. Cîmpul din stînga sus și din
dreapta jos e împărțit în patru compartimente, cu armele Castiliei (un
turn: stînga sus și dreapta jos) și ale provinciei Leon (un leu; stînga jos
și dreapta sus). Cîmpul din stînga jos și dreapta sus cuprinde armele Ara-
gonului și Siciliei: trei benzi orizontale și doi vulturi. În jurul scutului
colanul ordinului linei de aur. Pl. V/49.

885. Ducat, 1595. Av. MO(neta) ORDI(nata) PROVIN(ciarum) FOE-

²² Alături de forma Transisalana apar și formele Transisalană și Transisulana.

DER(ati) BELG(ii) AD LEG(es) IMP(erii). După MO, FOEDER și BELG cite un punct. Legenda, în cinci rinduri, într-un pătrat încadrat într-un chenar împodobit pe fiecare latură cu un ovul între două croșete. La marginea monetei un cerc de perle.

Rv. CONCOR(dia) RES PAR(vae) CRES(cunt) TRAN(sisalana); în cîmp 15—95. După primul, al doilea și al patrulea cuvînt cite un punct. După ultimul cuvînt armele orașului Campen, unde este emisă moneta: un leu în picioare spre stînga. Legenda între două cercuri de perle. Soldat cu coif și armură, cu sabia și cele șapte săgeți, în picioare spre dreapta. Pl. V/50.

886. Ducat, 1607. Identic cu nr. 885, dar cu data 16—07.

Zeelanda

887. Ducat, 1587. Av. MO(neta) ORDI(nata) PROVIN(ciarum) FOEDER(ati) BELG(ii) AD LEG(es) IMP(erii). După MO, BELG și LEG cite un punct. Legenda, în cinci rînduri, într-un patrat încadrat într-un chenar împodobit pe fiecare latură cu un ovul între două croșete. În jurul patratului, la marginea monetei, un cerc de perle.

Rv. CONCORDIA RES PAR(vae) CRES(cunt) ZE(e)L(andia); în cîmp 15—87. După fiecare cuvînt, în afară de ultimul, cite un punct. După ultimul armele orașului Middelburg, unde este emisă moneta: un turn. Legenda între două cercuri de perle. Soldat cu coif și armură, ținînd sabia și cele șapte săgeți, în picioare spre dreapta. Pl. VI/51.

888—889. Ducat, 1595. Identic cu nr. 887, dar cu data 15—95.

Westfrisia.

890—892. Ducați, 1588. Av. MO(neta) NO(va) AVR(ea) DOMI(norum) WESTFRIS(iae); 15—88. Înainte de primul cuvînt și după fiecare cuvînt cite un punct. Data despărțită printr-o rozetă. Legenda între două cercuri de perle. Scut încoronat, cu armele Westfrisiei: doi lei pășind spre stînga.

Rv. DEVS FORTITVDO ET SPES NOS(tra). După ultimul cuvînt o cruciuliță. Legenda între două cercuri de perle. Soldat cu coroană (?) și armură, în mîna dreaptă cu o halebardă, cu mîna stîngă pe mînerul sabiei, în picioare, din față.

893—895. Ducați, 1591. Identici cu nr. 890—892, dar cu data 1591.

896—898. Ducați, 1592. Identici cu nr. 890—892, dar cu data 1592.

899. Ducat, 1595. Identic cu nr. 890—892, dar cu data 1595. Pl. VI/52.

XII. CAMPEN.

900. Ducat, f.a. emis între 1582—1586. Av. DVCA(tus) R(ei) P(ublicae) IMP(erialis) CAMPEN VA(lore) FERDINA(ndi); în cîmp C. După fiecare cuvînt, în afară de ultimul, cite un punct. După ultimul cuvînt o cruce. Legenda între două cercuri de perle. Două busturi încoronate, cel din stînga de bărbat, cel din dreapta de femeie, față în față.

Rv. SVB VMBRA ALARVM TVAR(um). După primele trei cuvinte cite un punct. Legenda între două cercuri de perle. Scut încoronat împărțit în patru cîmpuri. Cel din stînga sus și din dreapta jos, împărțit în patru compartimente, cuprinde armele Castiliei și ale provinciei Leon. Cîmpul din stînga jos și dreapta sus cuprinde armele Aragonului: cinci benzi verticale. Pl. VI/53.

901. Ducat, 1598. Av. MON(eta) NO(va) AVREA CAMPEN CIVITA(ti)S IMPERI(alis). După primul cuvînt două puncte. Legenda, în cinci rînduri, într-un patrat incadrat într-un chenar împodobit pe fiecare latură cu un ovul între două croșete. In jurul patratului, la marginea monetei, un cerc de perle.

Rv. RVDOL(plus) II D(ei) G(ratia) R(omanorum) I(mperator) VN-GA(riae) BO(hemiae) REX; în cîmp 15—98. După fiecare cuvînt, în afară de I, cite un punct. Legenda între două cercuri de perle. Împăratul cu coroană, armură, sabie în mîna dreaptă și glob cruciger în cea stîngă, în picioare spre dreapta. Pl. VI/54.

902. Ducat, 1601. Identic cu nr. 901, dar pe avers MO NOV, iar pe revers 16—01.

903. Ducat, 1602. Identic cu nr. 902, dar cu data 16—02. Cifra 2 din dată în formă de Z.

XIII. DAVENTER.

904. Ducat, 1603. Av. MON(eta) NO(va) AVREA DAVENT(riae) CIVITATIS IMPERI(alis). Legenda, în cinci rînduri, într-un pătrat incadrat într-un chenar împodobit pe fiecare latură cu un ovul între două croșete. In jurul patratului, la marginea monetei, un cerc de perle.

Rv. RVDOL(plus) II D(ei) G(ratia) R(omanorum) I(mperator) UNG(a-riae) BO(hemiae) REX; în cîmp 16—03. După fiecare cuvînt în afară de ultimul, cite un punct. Legenda între două cercuri de perle. Împăratul, cu coroană, armură, sabie în mîna dreaptă și glob cruciger în cea stîngă, în picioare spre dreapta.

905. Ducat, 1604. Identic cu nr. 904, dar cu data 16—04. Pl. VI/55.

XIV. ZWOLLE

906. Ducat, f.a. Av. MONETA AVREA IMPERI(alis) CIVITA(tis) ZWOLLE(nsis). După al doilea cuvînt un punct. Legenda, în cinci rînduri, într-un patrat incadrat într-un chenar împodobit pe fiecare latură cu un ovul între două croșete. In jurul patratului, la marginea monetei, un cerc de perle.

Rv. RVDOL(plus) II D(ei) G(ratia) R(omanorum) I(mperator) HON(ga-riae) BO(hemiae) REX. Înainte de primul cuvînt și după fiecare cuvînt cite un punct. Legenda între două cercuri de perle. Împăratul cu coroană și armură, încins cu sabie, ținînd sceptrul și globul cruciger, în picioare, spre dreapta. La picioarele lui un scut mic cu o cruce: armele orașului Zwolle. Pl. VI/56.

XV. FLORENTA

Ferdinand Maria (1587—1609)

907. Ducat, 1596. Av. FER(dinandus) M(aria) MAGN(us) D(ux) ETRV-R(iae). III. Înainte de primul cuvînt o steluță. După al treilea cuvînt două steluțe. După toate celelalte cuvinte cîte un punct. Armele Florenței: un crin stilizat. Legenda și tipul în cerc de perle.

Rv. IOA(nnes) BAP(tista) FLOR(entiae) PROT(ector) 1596. După fiecare cuvînt cîte un punct. După dată o steluță între două puncte. Legenda între două cercuri simple. La marginea monetei un cerc de perle. Ioan Botezătorul cu nimb, ținînd crucea în mîna stîngă și ridicînd mîna dreaptă. Pl. VI/57.

XVI. MODENA

Caesar de Este (1598—1628)

908. Ducat, f.a. Av. CAESAR DVX MVT(atis) REGN(is). După fiecare cuvînt cîte un cerculeț. După ultimul cuvînt un semn asemănător lui ET în ligatură. Legenda între două cercuri de perle. Caesar cu coroană de principe și armură, cu sceptrul în mîna dreaptă, cu mîna stîngă pe mînerul săbiei pe care o poartă la șoldul stîng, în picioare, din față.

Rv. NOBILITAS ESTENSIS. După ultimul cuvînt o rozetă. Legenda între două cercuri de perle. Scut încoronat împărțit în cinci cîmpuri. În cel din stînga sus și dreapta jos vulturul bicefal încoronat. În cel din stînga jos și dreapta sus armele orașului Ferrara, de unde se trage familia Este: trei crini. Cîmpul central cuprinde coroana papală și cele două chei încrucișate, arătînd că principii de Este sînt vasalii papei. În mijlocul scutului mare un scut mai mic cu vulturul familiei Este. Pl. VI/58.

XVII. PARMA.

Ranutius I Farnese (1592—1622)

909. Ducat, 1603. Av. RAN(utius) FARNE(se) PAR(mae) ET P(lacenticiae) DVX IIII (= quartus). După fiecare cuvînt cîte un punct. Legenda între două cercuri de perle. Ranutius, cu coif (?) și armură, cu mîna stîngă pe mînerul sabiei, în picioare spre stînga.²³

Rv. 16—03; în cîmp L-S. Două scuturi unite, sub o coroană de principe, printr-un scut central mai mic. Scutul din stînga, împărțit pe orizontală în două cîmpuri, are sus armele familiei Farnese (cinci crini stilizați) și jos armele Austriei și Burgundiei. Cel din dreapta, împărțit la fel, are sus armele Austriei și Burgundiei și jos armele familiei Farnese.

²³ În stînga piesei se vede o linie ce merge de la marginea monetei spre bustul duclui. E puțin probabil că această linie să reprezinte un sceptru. Ea pare a fi mai degrabă o bavură.

Scutul central cuprinde armele Portugaliei: cinci scuturi mici, dispuse în formă de cruce. Inapoia scutului central un steag papal (gonfalone). În jurul celor două scuturi colanul ordinului lincei de aur. Deasupra coroanei data. Literile L-S sînt inițialele lui Lelio Scajoli, maestru monetar la Parma între 1580—1604.²⁴ Pl. VI/59.

910. Ducat, 1606. Identic cu nr. 909, dar cu data 16—06 și fără inițialele L-S.

XVIII. VENETIA²⁵

Laurenzio Prioli (1556—1559)

911—912. Techini, f.a. Av. LAV(rentius) PRIOL(us) DVX. S(anctus) M(arcus) VENET(us). Sfîntul Marcu, cu nimb, în picioare spre dreapta, înmînează o flamură dogelui îngenunchiat în fața sa. În jurul legendei, la marginea monetei, un cerc de perle.

Rv. SIT T(ibi) XP(ist)EDAT(us) Q(uem)TV REGIS ISTE DUCAT(us). După fiecare cuvînt cîte un punct. Christos, cu nimb, cu mîna dreaptă ridicată pentru binecuvîntare, ținînd în mîna stîngă evanghelia, în picioare, din față, înconjurat de 12 stele (cîte șase de o parte și de alta), încadrat în mandorla.²⁶ La marginea monetei un cerc de perle. Pl. VI/60.

Pietro Laurendano (1567—1570)

913—915. Techini, f.a. Av. PET(rus) LAVR(edanus) DVX. S(anctus) M(arcus) VENET(us). După fiecare cuvînt cîte un punct. Tipul ca la nr. 911—912.

Rv. Identic cu nr. 911—912, dar litera P mai vizibilă în cuvîntul XP(ist)E, litera V din cuvîntul TV vizibilă numai pe jumătate iar nimbul lui Christos seamănă cu o coroană. Pl. VII/61.

Aloysio Mocenigo (1570—1577)

916. Techini, f.a. Av. ALOY(sius) MOC(enigo) S(anctus) M(arcus) VENET(us). După fiecare cuvînt cîte un punct. Tipul ca la nr. 911—912.

Rv. Identic cu nr. 911—912, iar nimbul lui Christos ca la nr. 913—915. Pl. VII/62.

Niccolo de Ponte (1578—1585)

917—919. Techini, f.a. Av. NIC(olaus) DE PON(te) DVX S(anctus)

²⁴ F. Schlickeysen — R. Pallmann — H. Droysen, *Erklärung der Abkürzungen auf Muenzen der Neuren Zeit, des Mittelalters u. des Alterthums*, Berlin 1882, p. 241.

²⁵ La completarea numelor de familie ale dogilor am folosit forma italiană sau latinizată conducîndu-ne după analogiile oferite de monetele pe care aceste nume apar întregi sau cu prescurtări concludente.

²⁶ Oval ascuțit la ambele capete, folosit drept cadru pentru chipul lui Christos sau al fecioarei. Vezi F. Schrötter, *Wörterbuch der Münzkunde*, Berlin-Leipzig, 1930, s. v. Mandorla.

M(arcus) VENET(us). După fiecare cuvînt și înainte de S(anctus)) cite un punct. Tipul ca la nr. 911—912.

Rv. Identic cu nr. 911—912, dar pe revers 14 stele (cite șapte de o parte și de alta) iar sub picioarele lui Christos o linie punctată. Pl. VII/63.

Pascuale Cicogna (1585—1595).

,920—926. Țechini f.a. AV. PASC(ale) CICON(ia) DVX S(anctus) M(ar-cus) VENET(us). După fiecare cuvînt cite un punct. Tipul ca la nr. 911—912.

Rv. Ca la nr. 911—912, dar Christos înconjurat de 16 stele (cite opt de o parte și de alta) iar sub picioarele lui o stea. Pl. VII/64.

XIX. SAVOIA

Carol Emmanuel (1580—1630)

927. Ducat, 1603. Av. C(arolus) EMANVEL D(ei) G(ratia) DVX SAB(audiae): 16—03. După fiecare cuvînt cite un punct. Scut încoronat cu coroană ducală și împărțit în patru cîmpuri. În stînga sus și dreapta jos armele Westfaliei, Saxeii și Engernului: un cal ce se ridică în două picioare, trei benzi orizontale cu o diagonală de frunze pornind din stînga sus spre dreapta jos și trei frunze triunghiulare. În dreapta sus și stînga jos un leu ridicat în două picioare spre stînga. În mijloc un scut mic cu o cruce. În jurul scutului mare ordinul Anunciada.

Rv. PAX IN VIRT(ute) TVA. După fiecare cuvînt cite un punct. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara, cu vâl și nimb, cu pruncul în dreapta, șezînd, din față. Pruncul are și el nimb. În stînga fecioarei un vas mic cu ramuri (?). De o parte și de alta a fecioarei, jos, cite o rozetă. Pl. VII/65.

XX. SALZBURG

Iohann Iacob Khuen de Bellasi (1560—1586)

928. Ducat dublu, 1565. Av. IOAN(nes) IAC(obus) D(ei) G(ratia) ARCHIEP(iscopu)S SALZ(burgensis) APO(stolicae) SE(dis) LEG(atus); în cîmp 15—65. Litera O din APO mult mai mică decît celelalte. După fiecare cuvînt cite un punct. După ultimul cuvînt un punct și o cruce. Legenda între două cercuri de perle. Scut împărțit în patru cîmpuri. În stînga sus și dreapta jos armele arhiepiscopatului Salzburg: un leu în picioare spre stînga și o bandă orizontală. În dreapta sus un leu în picioare spre stînga (pe un fond de două culori, reprezentate pe monetă printr-o dungă orizontală). În stînga jos un turn cu porțile deschise și cu creneluri. Leul pe fond dublu și turnul reprezintă armele de familie ale arhiepiscopului. Deasupra scutului o mitră arhiepiscopală încadrată de o secure de luptă și de o cîrje episcopală încrucișate. De o parte și de alta a securei și a cîrjei capetele unei panglici (infula).

Rv. SANCTVS RVDBERTVS EP(iscop)VS. După fiecare cuvînt cite un punct. Legenda între două cercuri, cel exterior de perle, cel interior

în formă de șnur. Sfântul Rudbert, cu mitră episcopală și nimb, îmbrăcat în odăjdii, ține în mîna dreaptă găleata de sare iar în cea stîngă cîrja episcopală. Pl. VII/66.

Wolfgang Theodoricus de Raitenau (1587—1612)

929. Ducat dublu, 1587. Av. WOLF(gang) TEOD(oricus) D(ei) G(ratia) AR(chi) EP(iscopu)S SALZ(burgensis) AP(ostolicae) SE(dis) L(egatus). 1587; în cîmp S(anctus)-R(udbertus). După fiecare cuvînt cîte două puncte. Legenda între două cercuri, cel interior de perle, cel exterior în formă de șnur. Scut împărțit în patru cîmpuri. În cel din stînga sus și dreapta jos armele arhiepiscopatului Salzburg. În stînga jos și dreapta sus cîte un glob: armele familiei arhiepiscopului. Deasupra scutului bustul sfântului Rudbert, cu mitră arhiepiscopală, nimb, cîrje arhiepiscopală și găleata de sare. Sfântul poartă odăjdii.

Rv. RVDOL(phus) II IMPE(rator) AVGVS(tus) P(ublicari) F(ecit) DECR(eto). După fiecare cuvînt cîte două puncte. Legenda între două cercuri, cel interior de perle, cel exterior în formă de șnur. Vultur bicefal. În jurul capetelor vulturului cîte un nimb. Între capetele vulturului o cruce. Deasupra crucii o coroană imperială. Pl. VII/67.

930. Ducat dublu, 1593. Identic cu nr. 929, dar cu data 1593.

931—932. Ducați dubli, 1597. Identici cu nr. 929, dar cu data 1597.

, XXI. MUNSTERBERG-OELS

933. Ducat. 1541. Av. IOACH(imus) HEN(ricus) IO(hannes) G(eorgius) D(ei) G(ratia) D(omini) MVNSTERB(ergae); în cîmp 15—41. După fiecare cuvînt cîte o rozetă. Legenda între două cercuri de perle. Scut împărțit în patru cîmpuri, cu vulturul Münsterbergului, vulturul ducatului Oels, armele Piaștilor (carouri de șah) și armele principatului Glatz (două benzi curbe, de la stînga spre dreapta). În mijlocul scutului un scut mai mic cu armele Kunstatului. ^{2a} De o parte și de alta a scutului mare un ornament floral.

Rv. MONE(ta) AVRE(a) REIC(hen)STE(i)N(i): în cîmp I-B. După primul cuvînt o rozetă. După ultimul cuvînt două stele. Legenda între două cercuri de perle. Sfântul Christofor susținînd crucea și pe Christos. La picioarele lui o stea. Sus, înapoia lui, un înger. Pl. VII/68.

934. Ducat. 1546. Identic cu nr. 933, dar cu data 1546 și fără inițialele I-B.

XXII. POLONIA

Ștefan Bathori (1576—1586)

935—944. Ducați, 1586. N-B. Av. STEPHANVS D(ei) G(ratia) REX POL(oniae) PRV(ssiae). Înainte de primul cuvînt un punct. După fiecare

^{2a} Scut mic cu două benzi orizontale.

cuvînt, cu excepția lui D(ei), cîte un punct. După D(ei) armele familiei Bathori: trei colți de lup, unul deasupra altuia, orizontal, spre dreapta, într-un scut. Legenda între două cercuri de perle. Fecioara, cu coroană, cu pruncul în dreapta, șezînd. Sub ea o semilună.

Rv. S(anctus) LADISLAVS REX 1586; în cîmp N-B. După fiecare cuvînt cîte un punct. Legenda între două cercuri de perle. Sfîntul Ladislau, cu coroană, armură, halebardă și glob cruciger, în picioare, spre dreapta, cu capul întors spre stînga. H-C, I, 756. Pl. VII/69.

XXIII. PRUSIA

Georg Friedrich (1577—1603)

945—946. Ducati, 1587. Av. GEORG(ius) FRID(ericus) D(ei) G(ratia) M(archio) BR(andenbursensis) DVX PRVSS(iae). După fiecare cuvînt, alternativ, cîte unul sau două puncte. Georg Friedrich, purtînd pălărie de duce cu egretă, cu armură, cu mîna stîngă pe mînerul sabiei pe care o poartă la soldul stîng, în picioare spre dreapta.

Rv. MONE(ta) NOVA AVREA DVC(atus) PRVSS(iae) 1587. După primul, al patrulea și al cincilea cuvînt cîte două puncte. După al doilea și al treilea cuvînt cîte un punct. După dată un semn de monetar format dintr-un glob cruciger între două cîngi de monetar încrucișate. Legenda între trei cercuri de perle, unul pe latura exterioară și două pe latura interioară. Vulturul prusian avînd pe piept un scut cu litera S. H-C, IV, 8701.

947—948. Ducati, 1588. Identici cu nr. 945—946, dar cu data 1588. H-C, 8702.

949. Ducat, 1597. Identic cu nr. 945—946, dar cu data 1597 iar ca semn de monetar literele CA. Prin litera C trece o cange de monetar, H-C, IV, 8714. Pl. VII/70.

XXIV. IMPERIUL OTOMAN²⁷

Soliman II (1520—1566)

950. Altun, emis la 926 (1520) la Constantinopol. Pl. VIII/71.

951. Altun, emis la 926 (1520) la Sidre Kaysi. Pl. VIII/72.

952—959. Altuni, emiși la 926 (1520) la Cairo. Pl. VIII/73—80.

960. Altun, emis la 926 (1520) la Alep. Pl. IX/81.

961. Altun, emis la 926 (1520) în monetărie incertă. Pl. IX/82.

962—963. Altuni, emiși la 958 (1551) la Bagdad. Pl. IX/83—84.

Murad III (1574—1595)

964—965. Altuni, emiși la 982 (1574) la Constantinopol) Pl. IX/85—86.

²⁷ Monetele turcești au fost determinate de prof. Elena Isăcescu, de la Cabinetul Numismatic al Acad. R.S.R., București, îi aducem și pe această cale cuvenitele mulțumiri.

- 966—976. Altuni, emiși la 982 (1574) la Cairo. Pl. IX/87—X/97.
 977. Altun, emis la 982 (1574) în monetărie incertă. Pl. X/98.

Mohamed III (1595—1603)

978—981. Altuni, emiși la 1003 (1595) la Constantinopol. Pl. X/99—XI/102.

982—985. Altuni, emiși la 1003 (1595) la Cairo. Pl. XI/103—106.

986. Altun, emis la 1003 (1595) la Alep. Pl. XI/107.

Ahmed I (1603—1617)

987. Altun, emis la 1012 (1603) la Cairo. Pl. XI/108.

Monetele tezaurului se repartizează astfel pe țări, provincii sau orașe²⁸:

Thracia (?)	2 tetrastateri
Imperiul Roman de Apus	1 solidus
Transilvania ²⁹	520 piese (2 piese mari, 514 ducați, 4 sferturi de ducat)
Ungaria ³⁰	307 ducați
Austria	2 ducați
Boemia	8 ducați
Carinthia	6 ducați
Tirol	2 ducați

²⁸ Ne referim la orașele care bat monedă proprie (ca Danzig, Wrocław, etc.), nu la orașele în care se bate moneda pentru o țară sau provincie.

²⁹ Pieseile transilvane se repartizează astfel:

Ioan Zapolya — — — — —	4 ducați
Ioan Sigismund — — — — —	3 ducați
Ștefan Bathori — — — — —	2 ducați
Christofor Bathori — — — — —	2 ducați
Sigismund Bathori — — — — —	87 piese (1 piesă mare și 86 ducați)
Rudolf — — — — —	29 ducați
Ștefan Bocskay — — — — —	184 piese (1 piesă mare, 179 ducați 4 sferturi de ducat)
Gabriel Bathori — — — — —	209 ducați
Total:	520 piese

³⁰ Monetele ungurești se repartizează astfel:

Albert de Habsburg — — — — —	1 ducat
Vladislav I — — — — —	1 ducat
Ladislav V — — — — —	1 ducat
Matei Corvin — — — — —	10 ducați
Vladislav II — — — — —	6 ducați
Ludovic II — — — — —	3 ducați
Ioan Zapolya — — — — —	1 ducat
Ferdinand I — — — — —	20 ducați
Maximilian II — — — — —	17 ducați
Rudolf II — — — — —	245 ducati
Matei II — — — — —	2 ducați
Total:	307 ducați

Wroclaw	1 ducat
Danzig	4 ducați
Confed. Olandeză ³¹	46 ducați
Campan	4 ducați
Daventer	2 ducați
Zwolle	1 ducat
Florența	1 ducat
Modena	1 ducat
Parma	2 ducați
Veneția	16 techini
Savoia	1 ducat
Salzburg	5 ducați dubli
Münsterberg-Oels	2 ducați
Polonia	10 ducați
Prusia	5 ducați
Turcia	38 altuni
<hr/>	
Total :	987 piese

Pieseile lui Lysimach sînt tetrastateri, judecînd după greutatea lor de 34,86 și 32,33 grame. Pînă acum însă, după cît știm, nu sînt cunoscute asemenea emisiuni de la acest rege, ci numai de la Antiochus III (223—181 î. e. n.) și de la Ptolemei³², care bat tetrastateri de 34—35 g. De la Lysimach se cunosc pînă acum, ca emisiuni de aur, stateri de 8,5 g. Cei cu chipul lui Alexandru și numele lui Lysimach aparțin perioadei 306—281 î. e. n.³³, iar sigla pi indică, după Müller³⁴, un atelier din Thracia. Nu putem preciza însă în ce măsură acest lucru este valabil pentru cei doi tetrastateri din tezaur. Chestunea merită un studiu mai amănunțit pe care-l vom face la timpul său.

Moneta de la Honorius este un solidus³⁵ emis la Ravenna. Acest tip de monete, introdus de Constantin I (306—337), înlocuiește aureus-ul. Un so-

³¹ Pieseile Confederației Olandeze se repartizează astfel:

Geldern	— — — — —	12 ducați
Utrecht	— — — — —	13 ducați
Hollandia	— — — — —	1 ducat
Overijssel	— — — — —	7 ducați
Zeelanda	— — — — —	3 ducați
Westfrisia	— — — — —	10 ducați
Total:		46 ducați

³² E. Babelon, *Traité des monnaies grecques et romaines*, I/1, Paris, 1901, col. 444—445; F. Schrötter, *Wörterbuch...* s. v. Stater.

³³ Head, p. 284.

³⁴ L. Müller, *Die Münzen des thrakischen Königs Lysimachus*, Kopenhagen, 1858, pl. VI 291.

³⁵ Am luat datele referitoare la solidus din următoarele lucrări:

Bernhardt, *Textband*, p. 20; A. Segré, *Metrologia e circolazione monetaria degli antichi*, Bologna, 1927, p. 465 cu n. 4; F. Schrötter, *Wörterbuch...* s. v. Solidus; G. Elmer, *Verzeichnis der Römischen Reichsprägungen von Augustus bis Anastasius*, Graz, 1956, p. 24.

lidus reprezintă 1/72 dintr-o livră adică, teoretic, 4,54 g. Piesa noastră cîntărește 4,43 g, deci ceva mai puțin decît greutatea legală, pentru că anticii nu dispuneau de posibilitatea de a executa cîntăriri de precizie. Piesa poartă pe revers legenda VICTORIA AVGGG, adică Victoria trium Augustorum, ceea ce permite o datare precisă. Cei trei Augusti sînt Honorius, Constantius III și Galla Placidia, sora lui Honorius. În favoarea acestui fapt pledează identitatea legendei și a tipului de pe reversul piesei lui Honorius cu legenda și tipul de pe o emisiune de aur a lui Constantius III³⁶ și a Gallei Placidia³⁷, provenind tot de la Ravenna, care, de la 402, devine capitala imperiului roman de apus. Constantius III primește rangul de Augustus la 421, cînd și Galla Placidia devine Augusta.³⁸ Constantius III moare însă în același an, ceea ce permite datarea monetelor cu legenda și tipul amintit numai în anul 421. După cum se știe Galla Placidia cade în dizgrație aproape imediat după moartea soțului ei³⁹ așa că este cu totul improbabil ca emisiunea aceasta să fi fost repetată, ceea ce ar data moneda între 421—423.

Legenda VICTORIA AVGGG se poate referi la victoriile lui Constantius asupra pretendentului Constantin sau asupra lui Ataulf, dar poate fi și o formulă curentă ce apare pe emisiunile imperiale din secolele IV—V.

Moneta poartă în exergă literele COMOB — Comes obryzae sau obryziacus. În latina tîrzie obryza este aurul purificat de mai multe ori, destinat baterii monetei. Comes obryziacus (comes auri) este înaltul funcționar imperial, existent numai în imperiul de apus, care are în grije rezervele de aur ale vistieriei și emisiunile monetare de aur. În același timp literele OB indică, potrivit sistemului grecesc de notare a cifrelor, și cifra 72, adică raportul dintre solidus și livră.⁴⁰

Monetele transilvane sînt în cea mai mare parte, 514 din 520, ducați emiși după sistemul monetar adoptat de unguri. La început ducății transilvani se mențin, în ce privește tipul, aproape de modelul unguresc. Mai tîrziu însă emisiunile transilvane încep să aibă un caracter mai original. Emisiunile monetare transilvane propriu zise încep după pacea de la Oradea din 1538.

Pe monetele lui Ioan Sigismund apare la început și numele mamei sale Isabella, pînă la 1559, pentru că tînărul rege se află de fapt sub tutela mamei sale. Pe monetele care poartă numele lui Ioan Sigismund și al Isabellei apar vulturul polonez și armele Milanului, pentru că Isabela este fiica lui Sigismund I, regele Poloniei (1506—1548), și a Bonei Sforza, din familia ducilor Milanului. Reprezentarea armelor milaneze pe monetele amintite este însă incompletă, probabil din motive de spațiu, pentru că armele

^{36—37} Cohen², vol. VIII, 192/1 și 196/12. Probabil figura masculină de pe moneda Gallei Placidia îl reprezintă simbolic pe Placidius Valentinianus, pe atunci în vîrstă de aproape doi ani.

^{38—39} F. Lot — Ch. Pfister — F. Ganshof, *Histoire du moyen-âge*, vol. I/1, Paris, 1928, p. 49

⁴⁰ Bernhardt, *Textband*, p. 20; Schrötter, *Wörterbuch...* s. v. Obryza; Elmer, *op. cit.*, p. 24.

noi ale Milanului, așa cum au fost date de împăratul Sigismund (1411—1437) și confirmate de Maximilian I (1493—1519), reprezintă un scut cu patru cîmpuri, avînd în cîmpul I și IV un vultur cu aripile întinse iar în cîmpul II—III șarpele încoronat ce înghite copilul.⁴¹

Piese nr. 11—12 sînt emise de Stefan Bathori, care este ales rege al Poloniei la sfîrșitul anului 1575. După această dată el lasă conducerea Transilvaniei fratelui său mai mare, Christofor Bathori, de la care sînt piesele nr. 13—14. Repertoriul lui Resch nu amintește ducați de la Christofor Bathori din anul 1581, dar Unger, p. 8, menționează ducați din acest an.

Piese nr. 15—101 sînt emise de Sigismund Bathori, fiul lui Christofor Bathori. Spre deosebire de cei doi înaintași ai săi, el se intitulează principe al Transilvaniei. Pe moneta nr. 101 Sigismund apare cu titlul de principe al Transilvaniei, Munteniei și Moldovei, pe baza tratatului încheiat de el în 1595 cu Mihai Viteazul și Stefan Răzvan, care îi ceruseră ajutor împotriva turcilor. Moneta nr. 21 este o copie în aur a unui taler transilvan. În favoarea acestui fapt pledează și asemănarea ei perfectă, în ce privește aspectul și diametrul, cu talerii de tipul U, 101 și greutatea de 46,90 g a piesei. Este știut că multiplii ducatului reprezintă în același timp multiplii destul de preciși ai greutateii de 3,49 grame, cît cîntărește un ducat. Greutatea de 46,90 g nu este nici într-un caz un multiplu al greutateii de 3,49 g. Asemenea copii nu erau destinate circulației, ci erau prezentate principelui ca modele ale pieselor din alt metal, aramă sau argint, probabil cu ocazia emiterii primului exemplar dintr-o serie monetară.^{42a}

Piese nr. 102—104 prezintă două date: una pe avers, 1594, alta pe revers, 98=1598. Repertoriile cunoscute de noi nu menționează asemenea piese. Ele au fost emise în 1598, în următoarele circumstanțe: în anul amintit, sub presiunea curții imperiale, nehotărîtul Sigismund Bathori abdică pentru scurt timp în favoarea împăratului Rudolf. Acesta pune să se redeschidă în grabă monetăria de la Cluj, unde sînt emise piesele pe care le discutăm, la care se folosesc stanțele de avers ale unor piese de la Sigismund Bathori din 1594 și se lucrează stanțe noi doar pentru revers. Meșterii folosesc stanțe pentru avers din 1594 și nu din alt an mai tîrziu pentru că, judecînd după datele pe care le furnizează repertoriul lui Resch, monetăria de la Cluj nu mai lucrează după 1594. Graba și felul improvizat în care se lucrează la monetăria redeschisă se reflectă și în tiparul oarecum arhaic al monetelor și în greșelile din legendă și în aspectul oarecum neregulat al literelor tuturor pieselor care apar la Resch, p. 47, nr. 5—8.

Piese nr. 105—106 sînt emise tot la Cluj, probabil după seria din care fac parte piesele nr. 102—104. Ele au revers comun cu acestea, dar aversul poartă numele împăratului cu toate titlurile.

⁴¹ O. Hefner, *J. Siebmacher's grosses u. allgemeines Wappenbuch*, Bd. I, Abl. 1, Teil 1, Nürnberg, 1856, p. 6, 8, pl. 7.

^{42a} Ca exemplu cităm o copie de aur a unei piese de șase groși menționată de Resch, p. 52, nr. 31, cîntărind 14 g.

Pieseile nr. 107—119 și nr. 120—130 sînt emise, respectiv la 1604 și 1605 tot la Cluj, în timpul stăpînirii habsburgice în Transilvania. Din 1602 generalul Basta ocupase cu trupele sale Transilvania în numele împăratului. El rămîne aici pînă în 1605, cînd este învins și alungat de Ștefan Bocskay. În acest răstimp monetăria de la Cluj e mai bine organizată și pe monete apar acum siglele ei: C(lausen)-B(urg).

Piesa nr. 105, emisă de Ștefan Bocskay, este tot o copie în aur a unui taler, în cazul nostru cel reprodus de Unger la nr. 145. În favoarea acestei ipoteze pledează atît asemănarea perfectă, în ce privește aspectul și diametrul, cu piesa amintită, cît și greutatea monetei care cîntărește 33,07 g. După cum s-a arătat mai sus, multiplii ducatului sînt și multiplii ai greutateii de 3,49 g, ceea ce nu este cazul cu piesa nr. 105.

Cele 209 piese de la Gabriel Bathori, nr. 315—523, sînt emise la Baia Mare, după cum arată siglele N-B (Nagy-Bánya). Aici se află monetăria principală a lui Gabriel Bathori, care începe să emită pentru el încă din 1608.

Vorbind de monetele uigurești am folosit termenul de ducați, nu de florini, cum se obișnuiește în literatura maghiară de specialitate, pentru că primul termen este universal acceptat în toată literatura de specialitate nemaghiară. Ducatul unguresc se emite de la 1325, deci de pe timpul regelui Carol Robert, și se păstrează veacuri de-a rândul constant în ce privește greutatea și conținutul de aur (3,49 g și 3,44 g)⁴². Pieseile uigurești din tezaur oscilează între 3,60 și 3,48 g, avînd însă în absolută majoritate peste 3,50 g.

Piesa nr. 524 este emisă la Kremnica (Kremnitz-Bergstadt, Kőrmöc-Bánya, azi în R.S. Cehoslovacă) de către Albert de Habsburg, soțul Elisabetei, fiica lui Sigismund de Luxemburg, regele Ungariei (1387—1437).

Moneta nr. 525 este emisă la Sibiu de regele Vladislav I, fiul lui Wladislav Jagello, ales rege al Ungariei în 1439. El moare la 1444 la Varna, în expediția împotriva Turcilor.

Ladislav V, născut după moartea tatălui său, ceea ce îi aduce supranumele de Postumus, emite la Kremnica piesa nr. 526, pe care apar armele Austriei, pentru că el este fiul lui Albert de Habsburg.

Monetele lui Matei Corvin sînt emise la Kremnica (cele cu prima siglă K-), la Sibiu (cele cu prima siglă h-) și la Baia Mare (cele cu prima siglă n-).

La piesa nr. 527 am folosit datarea propusă de Huszár⁴³ pe baza analogiei cu denarii care poartă aceleași sigle. Piesa nr. 528, cu siglele h-T, se datează între 1471—1482, pentru că sigla a doua este inițiala prenumelui lui Thomas Altenberger, monetar la Sibiu între 1471—1490 și pentru că de la 1482 Matei Corvin emite piese pe care fecioara poartă coroană.⁴⁴ Pieseile nr. 532—536 se datează între 1482—1490, pentru că de la această dată apare pe monetele lui Matei Corvin chipul fecioarei cu coroană.⁴⁵ Pe

⁴² Schrötter, *Wörterbuch*... s. v. Dukat.

^{43—45} L. Huszár, *Mátyás pénzei* (Monetele lui Matei Corvin), în *Mátyás király Em-lékkönyv* (Matei Corvin. Volum comemorativ), Budapesta, 1942, p. 566, 562, 567.

piesa nr. 534 capul sfântului Ladislau este remarcabil de expresiv, avînd după cum s-a mai spus, caracter de portret. Probabil aceasta se datorește influenței renașterii care se face puternic simțită pe timpul lui Matei Corvin.

Piesa nr. 546 este emisă de Ioan Zapolya care poartă titlul de rege al Ungariei pentru că se încoronase la 10 noiembrie 1525 la Alba Regia.⁴⁶

Piese nr. 547—562 și 566 sînt emise de Ferdinand I care poartă și el titlul de rege al Ungariei, pentru că fusese ales rege al acestei țări în 1526 de partida magnaților ostilă lui Zapolya.⁴⁷ Pe monetele nr. 563—564, emise în 1560, Ferdinand apare cu titlul de Electus Romanorum, Imperator, pentru că după moartea fratelui său Carol V, în 1558, el ia titlul de împărat roman.

Piese de la Maximilian II, cu nr. 581—582 și cu siglele H-S, sînt emise la Cașovia⁴⁸ (Kosice, R.S. Cehoslovacă), nu la Sibiu, cum greșit ne-ar putea îndemna să credem prima literă, H.

Pe moneta nr. 840 apare ordinul lînei de aur. El este prezent adesea pe emisiunile monetare ale Habsburgilor, Ordinul fusese înființat în 1429 de Filip, ducele Burgundiei, și ajunge în posesiunea casei imperiale germane prin căsătoria lui Maximilian I (1493—1519) cu Maria, fiica și unica moștenitoare a lui Carol Temerarul, ducele Burgundiei, mort la 1477. Tot de la Maximilian I împărații germani se intituează și duci ai Burgundiei.

Pe moneta nr. 843 Ferdinand apare cu titlul de Infans Hispaniarum, pentru că el este fiul lui Filip I și al Ioanei, regi ai Spaniei, și fratele mai mic al lui Carol V.

Moneta nr. 847 este emisă de arhiducele Maximilian care poartă titlul de Magisterii Prussiae Administrator et ordinis Teutonici per Germaniam Italianque Magister. Titlul de administrator magisterii Prussiae apare în 1530, după trecerea la luteranism a lui Albert, fostul mare maestru al ordinului teutonic. Intrucît ordinul nu acceptă confiscarea teritoriilor prusiene de către Albert și transformarea lor într-un ducat ereditar al familiei acestuia, crează noua demnitate de administrator magisterii Prussiae, pe care o poartă marele maestru al ordinului. Primul administrator este Walter von Cronberg, ales mare maestru al ordinului în 1527.⁴⁹

Moneta nr. 849 este emisă la Wroclaw (Breslau). Pe armele orașului, așa cum sînt constituite începînd cu anul 1530, apare un cap feminin în cîmpul patru, identificat în chip greșit cu capul sfintei Dorothea, dar care era inițial capul sfântului Ioan.^{49a} Crașul emite ducați cu sfîntul Wenceslas în picioare din anul 1519.^{49b}

^{46—47} *Istoria României*, vol. II, p. 630.

⁴⁸ Cejnek, p. 23.

⁴⁹ G. Seyler, *J. Siebmacher's grosses u. allgemeines Wappenbuch*, Nürnberg, 1875, p. 23.

^{49a} *J. Siebmacher's grosses u. allgemeines Wappenbuch, Städteuappen*, Nürnberg, 1885, p. 71; pl. 105.

^{49b} A. Engel - R. Serrure, *Trailé de numismatique du moyen-âge*, vol. III, Paris, 1905, p. 1311.

Piesa nr. 850, emisă la Danzig, este o așa numită piesă obsidională, adică emisă într-un oraș asediat. În 1577 orașul Danzig este asediat de Ștefan Bathori, căruia orașul refuzase să i se supună. Moneta este bătută cu aurul luat din bisericile orașului iar legenda „defende nos Salvator” (apără-ne mîntuitorule) e în concordanță cu situația grea a orașului. Inelul care apare pe monetele nr. 851—853, emise tot la Danzig, este semnul monetarului J. Gobel.⁵¹

Monetele nr. 854—899 sînt bătute în șase din cele șapte provincii ale Confederației Olandeze.⁵¹ Piesele nr. 854—879 și 885—899 sînt ducați neerlandezi, care se emit în cele șapte provincii de la 4 august 1586, adică de la data reformei contelui de Leicester. Deși ducații neerlandezi au tip și legendă identică, fiecare provincie își pune pe reversul monetei inițiale. Legenda Moneta ordinata ad leges imperii arată că monetele sînt bătute după sistemul monetar adoptat de imperiul german, ceea ce nu este într-un totu adevărat pentru că aceste monete conțin 3,43 g (sau mai puțin) aur fin, nu 3,44 g, cît se fixase în cuprinsul imperiului în 1559.⁵² Greutatea pieselor din tezaur oscilează între 3,50—3,47 g. Legenda Concordia res parvae crescunt se referă la necesitatea unității celor șapte provincii. Ea este luată din Sallustius, *Bellum Iugurthinum*, 10, unde fraza întregă sună astfel: „Nam concordia res parvae crescunt, discordia maxumae dilabuntur”. Tot la unitate se referă și cele șapte săgeți pe care le ține soldatul în mînă: o aluzie la cunoscuta povestire după care săgețile pot fi frînte una cîte una, dar nu dacă sînt în mănunchi.

Piesele nr. 880—883 sînt ducați de tip unguresc, „hongaarsche dukaa-te”, emiși între 1582—1586 de provincia Overijssel la Campen⁵³, pentru a stăvili circulația ducatului unguresc, care se bucura de o deosebită apreciere datorită excelenței sale calități. Greutatea pieselor din tezaur oscilează între 3,50—3,48 g.

Piesa nr. 884 este emisă de aceeași provincie, la Campen, între 1582—1586. Ea imită ducații de tip spaniol cu busturile lui Ferdinand și Isabela, deși în legendă figurează numele lui Filip II. Chipurile și numele regilor Spaniei nu mai au nici o semnificație politică, ci apar pe aceste monete doar pentru a le asigura o circulație mai întinsă.⁵⁴

Piesele nr. 900—906 sînt emise în orașele olandeze Campen, Davenport (Deventer) și Zwolle, orașe imperiale, adică înzestrate de împărat cu anumite privilegii, printre care și acela de a bate monetă. Reforma lui Leicester nu le anulasе dreptul de a bate monetă⁵⁵ și orașele amintite se folosesc de acest lucru. Ele emit monetă cu chipul lui Rudolf II pentru a-și asigura o răspîndire mai largă a monetei lor (nr. 901—906).

Piesa nr. 900 este emisă la Campen între 1582—1586. Busturile care apar pe avers, legenda și tipul reversului sînt imitate după monetele lui

⁵⁰ M. Gumowski, *Polnische Numismatik*, Graz, 1960, p. 196.

⁵¹ Geldern, Gröningen, Utrecht, Holland, Overijssel, Zeeland și Westfrisia.

^{52—56} A. Engel—R. Serrure, *Traité de numismatique moderne et contemporaine, Première partie*, Paris, 1897, p. 88—89; Schrötter, *Wörterbuch... s. v. Dukat*.

Ferdinand și a Isabellei, care se folosesc adesea de versete biblice drept legende pentru monetele lor.⁵⁶ Cuvintele valoare Ferdinand se referă la reforma lui Ferdinand Catolicul, care prin decretul de la Medina del Campo din 13 iunie 1497 stabilește o nouă valoare a monetei spaniole de aur.⁵⁷

Pe moneda nr. 906, emisă la Zwolle, apare formula HON(gariae) în loc de HVN(gariae), probabil sub influența pronunției olandeze, conform căreia ducată unguerești sînt numiți „hongaarsche dukaate”.

Piese nr. 907 este emisă la Florența și poartă pe avers un crin stilizat, de la care se trage numele de florin al primelor monete de aur emise de acest oraș în 1252. Piesa florentină din tezaur cîntărește 3,45 g.

Piesa nr. 908 este emisă la Modena de Caesar de Este, probabil în 1598, după cum lasă să se înțeleagă legenda „mutatis regnis”.

Piese nr. 909—910 sînt emise de Ranutius Farnese, ducele Parmei. Pe stema ducilor Parmei apar armele Austriei și Burgundiei pentru că tatăl lui Ranutius, Octavio Farnese (1547—1586), se căsătorise cu o fiică a împăratului Carol V. Prezența steagului papal e în legătură cu faptul că membrii familiei Farnese sînt gonfalonieri (stegari) ai bisericii romane. Armele Portugaliei apar între armele familiei Farnese pentru că Alexandru Farnese (1586—1592) ridicase pretenții la tronul acestei țări.⁵⁸ Cele două piese de Parma cîntăresc 3,24 și 3,17 g. Ducatul de Parma e cunoscut și sub numele de ongaro, adică ducat de tip unguereșc.

Piese venețiene, 911—926, sînt țechini, emiși pentru prima dată la 1284. Cuvîntul e în legătură cu zecca, monetărie, care trebuie pus în legătură cu cuvîntul arab siccah, baterie de monete. Piese purtau de la început imaginea sfîntului Marcu înmîinînd o flamură dogelui îngenunchiat și legenda „Sit tibi Christe datus, quem tu regis, iste ducatus”. Moneta venețiană s-a bucurat de o largă răspîndire și, din cauza cuvîntului ducatus care apare pe revers, monetele însăși au primit numele de ducăți.^{59a} Ei au servit drept model, în ce privește greutatea, pentru emisiunile monetare de aur ale Ungariei, ale țărilor germane și ale Țărilor de Jos. Pe avers monetele au versul leonin amintit mai sus în care numele lui Christos apare în forma XPE, deci XP(ist)E, sub influența chrismei, monograma în litere grecești a numelui lui Christos, în care literele XP reprezintă literele (c)HR⁵⁹. Piese venețiene din tezaur cîntăresc 3,45—3,50 g.

Piesa nr. 927 este emisă de Carol Emanuel ducele Savoiei, fiul lui Emanuel Philibert Cap de Fier (+1580) și al Margaretei de Franța, fiica lui Francisc I. Armele care apar pe această piesă sînt introduse de Emanuel Philibert la 1560. Lei din cîmpul 2—3 sînt armele ducatelor de

⁵⁷ A. Engel—R. Serrure, *Traité de numismatique du moyen-âge*, vol. III, p. 1344.

⁵⁸ O. Hefner—M. Gritzner—T. Hildebrandt, *J. Siebmacher's... Wappenbuch*, Bd. I, Abl. 2, Nürnberg, 1870, p. 46; pl. 119.

^{59a} Schrötter, *Wörterbuch...* s. v. Dukat și Zecca.

⁵⁹ În legătură cu chisma vezi F. Cabrol—H. Leclercq, *Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie*, vol. III, Paris, 1913, col. 1481 sqq.

Aosta și Chablais iar armele Westfaliei, Saxei și Engernului sînt în legătură cu presupusa descendență a lui Emanuel Philibert din principii Saxei.⁶⁰ Crucea din mijlocul scutului reprezintă armele vechi ale Savoiei.

Piese nr. 928—932 sînt ducați dubli ai arhiepiscopatului de Salzburg. Ei cîntăresc, în ordinea numerotării, 7,05—6,98—6,96—6,96—6,80 g. Primii ducați de Salzburg se emit la 1509.⁶¹ Pe ei apare sfîntul Rudbert, considerat întemeietorul arhiepiscopiei de Salzburg, cu găleata de sare în legătură cu ocele din care se scotea sarea și de la care își trage și orașul numele. Literele P F D se întregesc astfel: publicari fecit decreto. Ele se referă la ordonanțele imperiale din 1524, 1551 și 1559 care prevăd ca monetele emise în oficinile ce nu aparțin împăratului trebuie să poarte pe revers vulturul imperial și mențiunea că sînt emise cu autorizația împăratului.⁶²

Piese nr. 933—934 sînt emise de Ioachim (+1562), Henric II (+1548), Iohann (+1565) și Georg (+1553), fii lui Carol I, principele de Münsterberg-Oels (1498—1536). Ei emit în comun ducați de tip unguresc începînd din anul 1520, folosindu-se de bogatele mine de aur de la Reichenstein, unde se mutase în 1500 monetărie de la Frankenstein. Sfîntul Christofor, care apare pe reversul ducăților de Münsterberg-Oels este protectorul uneia din breslele de mineri care lucrau în minele de aur de la Reichenstein. Inițialele I-B, care apar pe ducații din anii 1539—1541, nu pot fi explicate în chip satisfăcător din lipsă de date.⁶³

Cele 10 piese de la Stefan Báthori, nr. 935—944, sînt emise la Baia Mare, după cum arată siglele N-B. Obișnuit Stefan Bathori emite monetă numai în Polonia după ce este ales rege al acestei țări, dar în 1585—1586, în mod excepțional, Felix von Herberstein, monetarul de la Baia Mare, acceptă să bată piese de aur și de argint pentru regele polonez. Emisiunile de la Baia Mare sînt executate în stilul monetelor transilvane, nu în stilul celor poloneze.⁶⁴

Piese prusiene, nr. 945—949, sînt emise de Georg Friedrich de Ansbach, numit administrator al Prusiei de către regele Poloniei, din cauză că Albrecht Friedrich, fiul și urmașul ducelui Albrecht, nu este capabil să domnească. Pe reversul acestor piese vulturul prusian poartă pe piept litera S, inițiala lui Sigismund III, pentru că acesta este suzeranul lui Georg Friedrich. Prusia este vasala Poloniei de la 1525, cînd Albrecht, ducele Prusiei, făcuse act de vasalitate față de Sigismund I la Cracovia. Această situație va dura pînă la pacea de la Welau, în 1657.

⁶⁰ Hefner—Gritzner—Hildebrandt, *op. cit.*, p. 30; pl. 68.

⁶¹ A. Engel—R. Serrure, *Traité de numismatique du moyen-âge*, vol. III, Paris, 1905, p. 1254, Lucrarea lui G. Probst, *Die Münzen Salzburgs*, Graz, 1959, nu ne-a fost accesibilă.

⁶² Schlickeysen—Pallmann—Droysen, *op. cit.*, p. 290.

⁶³ A. Engel—R. Serrure, *Traité de numismatique moderne et contemporaine*, Première partie, p. 489; F. Friedensburg, *Schlesiens Neuere Münzgeschichte*, Breslau, 1899, p. 152—153.

⁶⁴ M. Gumowski, *op. cit.*, p. 41—42.

Pieseale nr. 950—987 sînt altuni emiși în diferite orașe ale Imperiului otoman. Numele piesei era Sultani altun, ultimul cuvînt însemnînd în turcește aur. Altunii sînt introduși de Mahomed II la 1454 și cîntăresc 3,43 grame.⁶⁵ Greutatea monetelor din tezaur oscilează între 3,50—3,18 grame.⁶⁶

Cea mai veche piesă din tezaur (ne referim la monetele medievale, nu la cele antice), un ducat de la Albert de Habsburg, se datează în 1438. Cele mai recente monete sînt cei doi ducați de la Matei II, emiși în 1613.⁶⁷ Monetele medievale ale tezaurului se înșiruie deci pe o perioadă de 175 ani, ceea ce nu e lucru rar, mai ales la moneta de aur care, fiind de metal prețios, își păstrează aproape nelimitat puterea de circulație. Aceasta explică în parte și marea varietate de monete care au fost acumulate de proprietarul tezaurului și care sînt emise în nu mai puțin de 24 de țări, ducate, principate sau orașe cu drept de a bate monetă proprie.

Tabelul cu repartiția cronologică a monetelor pe țări, ducate, principate sau orașe, pe care îl dăm mai jos, ne permite o privire generală asupra monetelor tezaurului și asupra varietăților de monete de aur care circulau în Transilvania la începutul secolului XVII.⁶⁸ Bineînțeles, nu am trecut în tabel piesele antice.

După cum e și firesc, tezaurele de piese de aur, și mai ales tezaurele mari, care să ofere date concludente, sînt mai mai rare decît tezaurele de monete de argint. În această privință tezaurul de la Baia Mare ne oferă o foarte bună ocazie de a arunca o privire de ansamblu asupra circulației monetei de aur în Transilvania la începutul secolului XVII și de a trage cîteva concluzii în legătură cu ea.

⁶⁵ Schrötter, *Wörterbuch*... s. v. Altun.

⁶⁶ Cinci piese sînt sub 3,43 g, două cîntăresc 3,43 g, iar restul de 31 depășesc această greutate.

⁶⁷ Piesa fără an de Parma se datează în 1598. Cele două piese tiroleze fără an sînt emise înainte de 1613, probabil, în 1612. Vezi Engel—Serrure, *Traité de numismatique moderne et contemporaine. Première partie*, p. 186.

⁶⁸ Pentru simplificare nu am mai deschis coloane separate pentru cele două piese mari de aur transilvane și pentru cele patru sferturi de ducat. Reamintim că cele două piese mari se datează în 1591 și 1605, iar sferturile de ducat în 1606. Din aceleași motive am trecut piesele orașelor Campen, Daventer și Zwolle la cele ale Confederației olandeze, întrucît orașele amintite se află pe teritoriul acestei confederații. În ce privește repartiția cronologică, am plasat monedele fără an, în cazul cînd nu erau motive speciale ca să le plasăm la o dată mai precisă, la ultimul an în care puteau fi emise. Astfel monetele fără an din Transilvania și Campen emise între 1582—1586 le-am plasat la 1586 — Monetele dogilor venețieni le-am plasat în ultimul an al dogelui care le emite. Moneta emisă de orașul Zwolle, cu împăratul Rudolf, am pus-o la 1603 prin analogie cu cea de Daventer, cu care este identică.

Anul	Transilvania	Ungaria	Austria	Boemia	Carinthia	Tirol	Wroclaw	Danzig	Conf. Ol.	Florența	Modena	Parma	Veneția	Savoia	Salzburg	Münsterberg	Polonia	Prusia	Turcia	Total
1438		1																		1
1440-44		1																		1
1452-57		1																		1
1468-71		1																		1
1471-82		1																		1
1482-90		8																		8
1490-1503		6																		6
1519		1																		1
1520																			12	12
1525		1																		1
1526		1																		1
1528		1																		1
1530		1																		1
1534					2															2
1535		1																		1
1536		1																		1
1537		1																		1
1539		1																		1
1540	4																			4
1541																1				1
1542							1													1
1544		1																		1
1546																1				1
1548		1																		1
1551																			2	2
1552		1																		1
1553		1																		1
1554		5																		5
1556		1																		1
1558	2	1																		3
1559													2							2
1560		2																		2
1561		1																		1
1562					1															1
1564		1																		1
1565	1														1					2
1566		3																		3
1567		2																		2
1570		1											3							4
1571		1																		1

Anul	Transilvania	Ungaria	Austria	Boemia	Carinthia	Tirol	Wroclaw	Danzig	Conf. Ol.	Florența	Modena	Parma	Venetia	Savoia	Salzburg	Münsterberg	Polonia	Prusia	Turcia	Total
1573		2																		2
1574		5																		19
1575	2	2											/							4
1577		1						1					1							3
1578	1																			1
1580			1																	1
1581	1	2																		3
1582		4		1	1															6
1583		1		1				1												3
1584	1																			1
1585				1									3							4
1586	3	1						2	6								10			22
1587				1	1				3						1			2		8
1588				1	1				3									2		7
1589				1																1
1590	2	1																		3
1591	3	1							3											7
1592	4	1		1					3											9
1593	8	6	1						1						1					17
1594	21	5																		26
1595	40	1						4					7					9		61
1596		1						6	1											8
1597	4	1						5							2			1		13
1598	6	8						5		1										20
1599		5						1												6
1600		10						1												11
1601								1												1
1602		12						1												13
1603		41		1				2				1		1					1	47
1604	13	123						2												138
1605	151							2												153
1606	44											1								45
1607		21						2												23
1608								1												1
1609								1												1
1612	209				2															211
1613		2																		2
Total general																				984

Partea cea mai substanțială a tezaurului o reprezintă monetele transilvane (520 piese), urmate de cele ungurești (307 piese). Chiar dacă se ține seamă de faptul că între monetele transilvane figurează două piese care nu erau destinate circulației curente (nr. 21 și 131) și patru sferturi de ducat, această afirmație rămîne valabilă. Transilvania dispune de bogate mine de aur pe care principii transilvani îl monetizează în mari cantități și pentru nevoi personale dar mai ales pentru plata tributului către turci. În același timp ei bat foarte puțină monetă măruntă de argint și asistăm astfel la o adevărată invazie de monetă străină de argint, mai ales poloneză și ungurească, dar și din alte țări, care ține locul celei transilvane.

Moneta ungurească ocupă locul al doilea în ce privește cota parte din tezaur. Ea este reprezentată prin piese care încep în secolul XV și merg pînă la anul 1613. E foarte probabil ca în cadrul tezaurului moneda transilvană și moneda ungurească din secolul XV și XVI dețin o cotă parte proporțională cu cea ocupată de ele și în ansamblul cantității de aur aflat în circulație în Transilvania la data formării tezaurului. Remarcăm că după 1604 moneda ungurească lipsește aproape cu desăvîrșire din tezaur, cu excepția a două emisiuni din 1607 și 1613. Acest lucru trebuie pus fără îndoială în legătură cu tensiunea dintre imperiul habsburgic și Transilvania după înscăunarea lui Stefan Bocskay. Această tensiune se reflectă mai pregnant în circulația monetei de argint,⁶⁹ dar e vizibilă și la tezaurele de monete de aur.

În prima jumătate a secolului XVI și pînă pe la 1580 sînt prezente în tezaur, alături de emisiunile transilvane și ungurești, piese izolate din cuprinsul imperiului habsburgic (Boemia, Tirol, Salzburg), din Silezia (Münsterberg-Oels, Wrocław) și cîțiva țechini care, după cum se știe, se bucură de o largă răspîndire în toată Europa, precum și un mic număr de piese turcești. Indiferent dacă piesele emise în afara Transilvaniei și a Ungariei au intrat în circulația monetară a Transilvaniei la data înscrisă pe ele sau mai tîrziu, numărul lor neînsemnat arată că pînă pe la sfîrșitul anilor 1580 nu circulau în Transilvania decît foarte puține monete de aur emise în afara Transilvaniei și a Ungariei.

O schimbare radicală se produce spre sfîrșitul secolului XVI: o mare varietate de monete emise atît în imperiul habsburgic (Ungaria, Austria, Boemia, Carinthia), în Italia (Florența, Parma, Modena, Savoia, Venetia), în Țările de Jos, care sînt prezente în tezaur cu 53 de piese, și în Prusia își fac apariția în circulația monetară a Transilvaniei. Dacă se ține seamă de faptul că aceste piese au nevoie de timp ca să ajungă din țara de origine pînă în Transilvania, rezultă că această invazie de piese străine are loc după 1590. Ea trebuie pusă, după părerea noastră, în legătură cu re-

⁶⁹ Pentru circulația monetei de argint în Transilvania vezi E. Chiriță-V. Lucăcel, *Tezaurul feudal de la Răstoalțul Mare*, amintit mai sus și tezaurele feudale publicate de E. Chiriță și colaboratori în *Muzeul Brukenthal. Studii și comunicări. Arheologie și istorie*, 12, 1965, în *Apulum*, V, 1965 și *Studia Universitatis Babeș—Bolyai, Series Historia*, fasc. 2, 1965.

luarea în 1591 a ostilităților dintre Imperiul habsburgic și turci cu marile deplasări de trupe din vestul Europei spre răsărit, către teatrul de operații împotriva turcilor. Aceste trupe sînt compuse din mercenari de toate neamurile⁷⁰, dar mai ales din germani, italieni, valoni și silezieni. E puțin probabil ca acești mercenari să fi adus mulți bani cu ei și acest lucru ca și origina diversă a trupelor ce trec prin Transilvania se reflectă în varietatea⁷¹ mare și numărul mic de monete de aur, din fiecare țară în parte, care intră în circuitul economic al Transilvaniei. Acest fapt se reflectă pregnant în compoziția tezaurului în care monetele sileziene sau venite prin Silezia și italiene (cu excepția tehcinilor) se pot număra pe degete. Prezența constantă și în număr relativ mare în tezaur a monetelor emise de către Confederația Olandeză are și o altă cauză: începînd cu anul 1586, după cum am arătat mai sus, Confederația Olandeză emite ducați după sistemul monetar în vigoare în Imperiul habsburgic și caută să le asigure prin toate mijloacele o largă răspîndire în Europa. Acest lucru se realizează pe deplin. Ducatul neerlandez rămîne mult timp, pînă în secolul XVIII, unul din mijloacele esențiale de schimb ale Europei. Prezența constantă în tezaurul de la Baia Mare a ducăților neerlandezi de la 1586 pînă la 1609 constituie o dovadă că ei erau nelipsiți în circulația monetară din Transilvania.⁷² De asemenea faptul că ultima piesă olandeză dintr-un tezaur îngropat în 1613 (vezi mai jos) datează din 1609 arată, cu aproximație, de cît timp are nevoie o monetă ca să ajungă din Olanda în Transilvania.

Aparent bizară este lipsa monetei de aur emisă în Polonia, țară vecină cu Transilvania. Sînt prezenți în tezaur 10 ducați polonezi emiși însă la Baia Mare. Fenomenul își găsește analogie, dacă nu în lipsa, cel puțin în reducerea substanțială a cotei pe care moneda poloneză de argint o ocupă în circulația monetară a Transilvaniei în a doua jumătate a secolu-

⁷⁰ Pentru origina diversă a mercenarilor vezi E. Veress, *Basta György hadvezér. Levelezése és iratai* (Correspondența și scrierile generalului Basta) 1597—1607, vol. I, Budapest, 1909, passim.

⁷¹ Trebuie să precizăm de la început că varietatea monetelor din tezaur e mai mult aparentă: toate monetele medievale ale tezaurului, cu excepția celor două copii după taleri și a monetelor turcești, sînt în fond variate ale ducatului, deci emise după același sistem monetar și deosebindu-se doar prin reprezentările de pe ele. Acest lucru ușurează imens circulația monetelor și e la fel de important ca și faptul că ele sînt de metal prețios. Monetele turcești au o greutate apropiată de cea a ducăților, iar sîntea metalului lor e la fel cu cea a ducăților.

⁷² În micul tezaur de la Stupini (com. Archiud, r. Bistrița), descoperit în 1959, trei piese din cele 11, cîte numără tezaurul, provin din confederația Olandeză. Tezaurul se compune dintr-un ducat de la Ferdinand I, emis în 1564, un ducat de la Maximilian II, emis în 1567, trei ducați de la Rudolf II din anii 1579, 1582, 1592, din doi ducați de Westfrisla, din anii 1593 și 1596 (asemănători pieselor nr. 890—899 din tezaurul nostru) un „hongaarsche dukaat” de Transilvania (asemănător pieselor nr. 880—883 din tezaurul nostru) și trei altuni: unul de la Soliman II, emis la Cairo în 1520, unul de la Murad II, emis la Constantinopol în 1574 și unul nedeterminat, probabil mai vechi decît celelalte și reprezentînd cea mai veche piesă turcească descoperită la noi. Determinarea pieselor turcești a fost făcută de prof. O. Iliescu, de la Cabinetul numismatic al Acad. R.S.R. — București.

lui XVI⁷³, care se datorește pe o parte scăderii cantității emisiunilor monetare poloneze, dar mai ales politicii economice adoptate de această țară sub influența nobilimii poloneze. Încă în 1565 seimul interzice negustorilor polonezi importul de mărfuri străine și exportul altor mărfuri în afară de vite. Chiar dacă această hotărîre nu a fost aplicată ad litteram, așa cum se întâmplă de altfel cu majoritatea restricțiilor din evul mediu, ea a influențat considerabil afluxul de monedă poloneză către principatul transilvan. Aceste restricții sînt încă în vigoare pe timpul lui Ștefan Bathori⁷⁴ și la începutul domniei lui Sigismund III. Pieseile prusiene, care ajung obișnuit în Transilvania prin Polonia, au fost aduse probabil de mercenarii silezieni, foarte numeroși în armata lui Basta.^{74a} Tot așa vor fi ajuns în Transilvania și cei doi ducați de Münsterberg-Oels.

Monedă turcească, reprezentată în tezaur prin 38 de altuni, pare a fi fost răspîndită în Transilvania. Prezența a trei altuni în micul tezaur de la Stupini⁷⁵ (com. Archiud, r. Bistrița) compus din 11 piese de aur, poate fi un indiciu. Felul cum moneda turcească este repartizată în tezaurul de la Baia Mare (12 piese din 1520, două din 1551, 14 din 1574, nouă din 1595 și una din 1603) nu poate primi deocamdată o explicație satisfăcătoare. Notăm că și în tezaurul de la Stupini un altun datează din 1520 iar altul din 1574. Lipsa monetelor turcești după 1595 poate fi pusă desigur în legătură cu ostilitățile împotriva turcilor, care continuă și în timpul domniei lui Gabriel Bathori.

Tabelul cu repartitia cronologică a monetelor arată că partea cea mai substanțială a tezaurului a fost acumulată la începutul secolului XVII și anume după 1604. Din anul amintit datează 138 de piese, care sînt urmate în 1604 de alte 153 și de 211 în anul 1612, ca să nu menționăm decît celele mari de monede. Între anii 1604—1613 sînt emise 574 din cele 987 monede ale tezaurului, ceea ce este absolut concludent. Firește, nu se poate preciza la ce dată au intrat în tezaur piesele antice, dar acest lucru nu este de natură să infirme cele spuse mai sus. Amintim că metalul pieselor antice este asemănător în ce privește calitatea celui din piesele medievale.

Greutatea totală a tezaurului este de 3,584 kg. Un ducat cîntărind 3,49 g, tezaurul reprezintă echivalentul a 1026 ducați. La începutul anului 1613 un ducat valora 200 denari⁷⁶, deci tezaurul reprezenta 205.200 denari. Su-

⁷³ Vezi nota 69.

⁷⁴ J. Rutkofski, *Les questions économiques et financières sous le règne d'Etienne Bathori*, în *Etienne Bathori, roi de Pologne, prince de Transsylvanie*, Cracovia, 1934, p. 314; *Historia Polski*, v. II/2, Warszawa, 1957, p. 141.

^{74a} Vezi nota 70.

⁷⁵ Vezi nota 72.

⁷⁶ T. Horváth, *A magyar aranyforint értékváltozása 1490—1700 között* (Fluctuațiile valorii ducalului unguresc de aur între 1490—1700), în *NumK*, LVIII—LIX, 1959—1960, p. 38.

marul tabel de prețuri⁷⁷ din anii 1612—1613 pe care îl dăm mai jos ne va permite să ne facem o imagine mai concretă despre ceea ce reprezenta această sumă enormă. Dăm prețurile în denari⁷⁸.

Produsul	U/M	1612	1613
Găină			10—12
Gîscă grasă			32
Miel			32
Carne vită	font	2	2
Slănină	font		6
Unt de lemn	font		10
Jimblă	buc.		1
Pîine albă	buc.		16
Colac cu unt	buc.		2
Ovăș	vica		8
Vin	eitel		10
Oțet	eitel		10
Unt topit	eitel		24
Ghimber	font		60
Piper	font		80
Cuișoare	loton		40
Șofran	loton		75
Zahăr de trestie	loton	4	
Castane	font	5	
Stafide	font	25	

În 1609 un bou costa 8—8,5 ducați⁷⁹, deci valoarea tezaurului este echivalentă cu prețul unei turme de vreo 120—128 de boi.

Cîteva date provenite din cercetarea atentă a tezaurului aruncă o rază de lumină și asupra posesorului său. De la bun început valoarea mare a

⁷⁷ Am luat datele din Socotelile orașului Cluj (SOC), 1612, vol. VIII, p. 3, 6, 7 și 1613 vol. IX, p. 23, 24, 29, 34, 35, 37, 38, 45, 46, 49. SOC se păstrează la Arhivele Statului — Cluj. Lector universitar S. Goldenberg ne-a dat ajutor la adunarea datelor din SOC. Îi aducem și pe această cale cuvenitele mulțumiri.

⁷⁸ Unitățile de măsură la care ne referim sînt: lotonul (cca. 13—15 g), fontul (636 g), eitelul (1,35 litri) și vica (cca. 20 litri).

⁷⁹ S. Goldenberg, *Clujul în sec. XVI*, București 1958, p. 358. Prețul unui bou trebuie să fi fost același în 1609 ca și în 1612, pentru că prețul cărnii de vită este același la ambele date: 2 denari fontul.

tezaurului și prezența în tezaur a două piese care nu circulă în mod obișnuit (e vorba de cele două copii de aur după taleri) ni-l arată ca pe un om foarte bogat, cu anumite înclinări de colecționar, pe care le confirmă și cele trei piese antice din tezaur, frumoase și bine păstrate. Existența în tezaur a 209 monete absolut noi, emise la Baia Mare, ce par a fi fost primite direct de la monetărie, fără a fi apucat să circule, arată că, dacă proprietarul nu era un înalt funcționar al monetăriei din Baia Mare, avea în orice caz relații strânse cu conducerea acestei monetării. E greu de precizat dacă îngroparea tezaurului în apropierea monetăriei e întâmplătoare sau în legătură cu acest din urmă fapt. În orice caz nici acest lucru nu poate fi trecut cu vederea.

Cîteva cuvinte în sfîrșit despre data și cauzele îngropării tezaurului. Ambele probleme sînt de fapt strîns legate și nu pot fi tratate independent. Un tezaur de proporțiile celui de la Baia Mare poate constitui în sine un motiv de a-l pune la adăpost prin îngropare. Totuși faptul că tezaurul este îngropat în primele luni ale anului 1613, așa cum rezultă din numărul mic de monete din acest an, abia două, care contrastează izbitor cu cele 211 din anul precedent, ne determină să punem îngroparea tezaurului în legătură cu tulburările ce însoțesc căderea crudului și nehibzuitului Gabriel Bathori și urcarea pe tron a lui Gabriel Bethlen.

Cu acestea se încheie considerațiile noastre asupra tezaurului de la Baia Mare care ne-a dat posibilitatea să cercetăm cîteva piesa extrem de valoroase, antice și feudale, și ne-a oferit o foarte prețioasă privire de ansamblu asupra circulației monetei de aur în Transilvania la sfîrșitul secolului XVI și începutul secolului XVII precum și a factorilor care o influențează.

EUGEN CHIRILA
OCTAVIAN BANDULA

THE HOARD OF GOLD COINS OF BAIJA MARE (Survey)

The paper deals with a hoard of gold coins discovered in November 1965 in the town of Baia Mare. The hoard consists of two tetrastaters of Lysimach, a solidus of Honorius, two gold copies of thalers, of Sigismund Bathori and of Stephen Bocskay, five double ducats of Salzburg, 935 ducats issued in Transylvania, Hungary, Austria, Bohemia, Carinthia, Tyrol, in Wroclaw (Breslau) and Gdansk (Danzig), in the Dutch provinces Geldern, Utrecht, Holland, Overijssel, Zeeland and Westfrisia, in the Dutch towns Campen, Deventer and Zwolle, in Florence, Modena, Parma and Venice, in Savoy, in Münsterberg-Oels and in Prussia, of four quarters of ducat issued in Transylvania, and of 38 altuns issued in various cities of the Turkish Empire,

The hoard was stored in an earthen jar, which was broken by the discoverers. Fragments of the jar and 166 coins out of the 987 are kept in the museum of Baia Mare (see foot note 4). The mediaeval coins cover the years 1438—1613.

Among the coins the hoard there are some unique or rare ones:

1. The two tetrastaters of Lysimach (nr. 1—2). No such issues of that king were known as yet.
2. A ducate of Christopher Bathori issued in 1581 at Sibiu (nr. 14).
- 3—4. Two gold copies of thalers, of Sigismund Bathori and Stephen Bocskay (nr. 21 and 131), issued in 1591 and 1605. They were not intended to be used as currency; they were presented to the prince as the first copies of an issue of less valuable metal (in our case silver). They were used as presents and regarded rather as pieces of collection.
- 5—7. Three ducats bearing on the obverse the name of Sigismund Bathori and the year 1594 and on the reverse the image of the Virgin and the year 98 = 1598. They were issued by the emperor Rudolf II. in 1598 in the mint of Cluj, reopened in a hurry after the temporary abdication of Sigismund Bathori.

The authors give the full list and description of all the coins of the hoard, discuss the circumstances under which the various coins were issued and give a chronological table of the coins that offers a survey of the circulation of the gold currency in Transylvania at the end of the XVI-th and the beginning of the XVII-th century. Then, the elements which influenced the circulation of the gold currency in Transylvania are discussed: the rich output of the gold mines of the country, the relations with the Turkish Empire, the economic policy of Poland in the second half of the XVI-th century, the penetration of the Dutch ducates after 1586, the great number of military units, consisting of mercenaries, coming from the west from 1591 on, the strained relations between Transylvania and the Habsburgs at the beginning of the XVII-th century.

A survey of commodity prices in the years 1612—1613 is given and the paper ends with some considerations about the owner of the hoard and about the causes why the hoard was buried. These causes are the troubles at the end of the reign of Gabriel Bathori.

DER MÜNZSCHATZ VON BAIA MARE (Zusammenfassung)

Vorliegender Artikel behandelt einen, im November 1965 in Baia Mare gefundenen Schatz von 987 Goldmünzen. Er besteht aus zwei Tetrastateren von Lysimach, einem Solidus von Honorius, zwei Goldabschlägen nach Talern von Sigismund Bathori und Stephan Bocskay, fünf Doppeldukaten aus Salzburg, aus 935 Dukaten (oder gleichwertigen Mün-

zen) aus Siebenbürgen, Ungarn, Österreich, Böhmen, Kärnten, Tirol, aus den Städten Wroclaw (Breslau) und Gdansk (Danzig), aus sechs Provinzen des Niederländischen Bundes (Geldern, Utrecht, Holland, Oberyssel, Zeeland, und Westfriesland) und den Städten Campen, Deventer, Zwolle, Florenz, Modena, Parma, Venedig, aus Savoyen, dem Fürstentum Münsterberg-Oels und aus Preussen, weiters aus vier in Siebenbürgen geprägten Vierteldukaten und 38 Altunen des Ottomanischen Reiches.

Die 987 Schatzmünzen befanden sich in einem Tongefäß, das während der Ausgrabung zerbrochen wurde. Teile des Gefäßes und 166 Münzen werden im Museum zu Baia Mare aufbewahrt (siehe Fn. 4).

Die mittelalterlichen Münzen des Schatzes reichen von 1438—1613.

Unter den Schatzmünzen befinden sich einige sehr seltene oder sogar einmalige Stücke:

1. Die zwei Tetrastatere von Lysimachos. Bis jetzt kannte man Tetrastatere nur von Antiochus III. und von den Ptolemäern.
2. Ein Dukaten aus dem Jahr 1581 von Christoph Bathori (Nr. 14), in Sibiu geprägt.
3. Ein Abschlag nach einem Taler von Sigismund Bathori aus dem Jahre 1591 (Nr. 21).
4. Ein Abschlag nach einem Taler des Stephan Bocskay aus dem Jahre 1605 (Nr. 131).

Die beiden Goldabschläge waren nicht für den Münzumlauf bestimmt, sondern wurden dem betreffenden Fürsten als Modelle seiner Silberprägungen überreicht. Verwendet wurden sie als Geschenke und man sammelte sie als Raritäten.

5. Drei Dukaten mit dem Namen Sigismund Bathoris und der Jahreszahl 1594 auf dem Avers, auf dem Revers hingegen mit dem Bild der Jungfrau mit dem Kinde und der Zahl 98 (=1598): diese Dukaten wurden unter Rudolf II. in Cluj im Jahre 1598, nach der zeitweiligen Abdankung des Fürsten Sigismund Bathori, geprägt (Nr. 102—104).

Weiters enthält der Schatz auch einige wertvolle ungarische Dukaten aus dem XV. Jh.

Die Verfasser geben die Liste und eine vollständige Beschreibung der Schatzmünzen und besprechen die näheren Umstände der Prägung der einzelnen Stücke. Eine Zeittafel vermittelt ein anschauliches Gesamtbild über den Umlauf der Goldmünzen in Siebenbürgen am Ende des XVI. und zu Beginn des XVII. Jahrhunderts. Es werden auch die Faktoren besprochen, die den Goldumlauf in Siebenbürgen beeinflussen, wie die reichen Erträge der Goldbergwerke des Landes, die Beziehungen zum Türkenreich, die Wirtschaftspolitik Polens in der zweiten Hälfte des XVI. Jahrhunderts, das Eindringen des holländischen Dukaten nach 1586, die im Jahre 1591 beginnenden westöstlichen Truppenbewegungen und die

Spannung zwischen dem Habsburgerreich und Siebenbürgen zu Beginn des XVII. Jahrhunderts.

Der Wert des Schatzes wird in Denaren berechnet und eine Preisliste der Jahre 1612—1613 aus dem Fürstentum Siebenbürgen beigegeben.

Der Artikel schliesst mit einigen Erwägungen über den Besitzer des Schatzes und die Gründe, die ihn veranlasst haben mochten, den Schatz im Jahre 1613 zu vergraben. Diese Gründe müssen mit den Unruhen, die den Fall Gabriel Bathoris begleiten, in Zusammenhang gebracht werden.

Fig. 1-2. -- Fragment din buza vasului cu tezaur și fragment din capacul vasului.

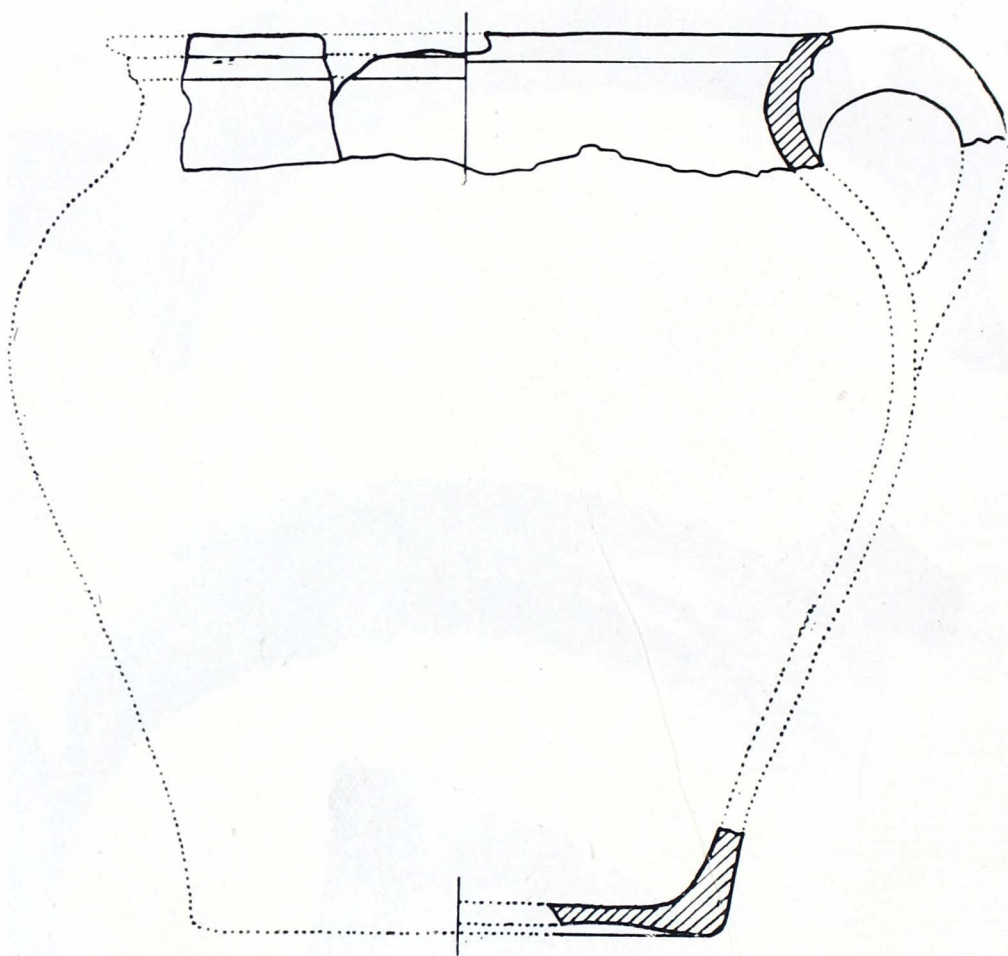

Fig. 3. – Reconstituirea probabilă a vasului cu tezaur.

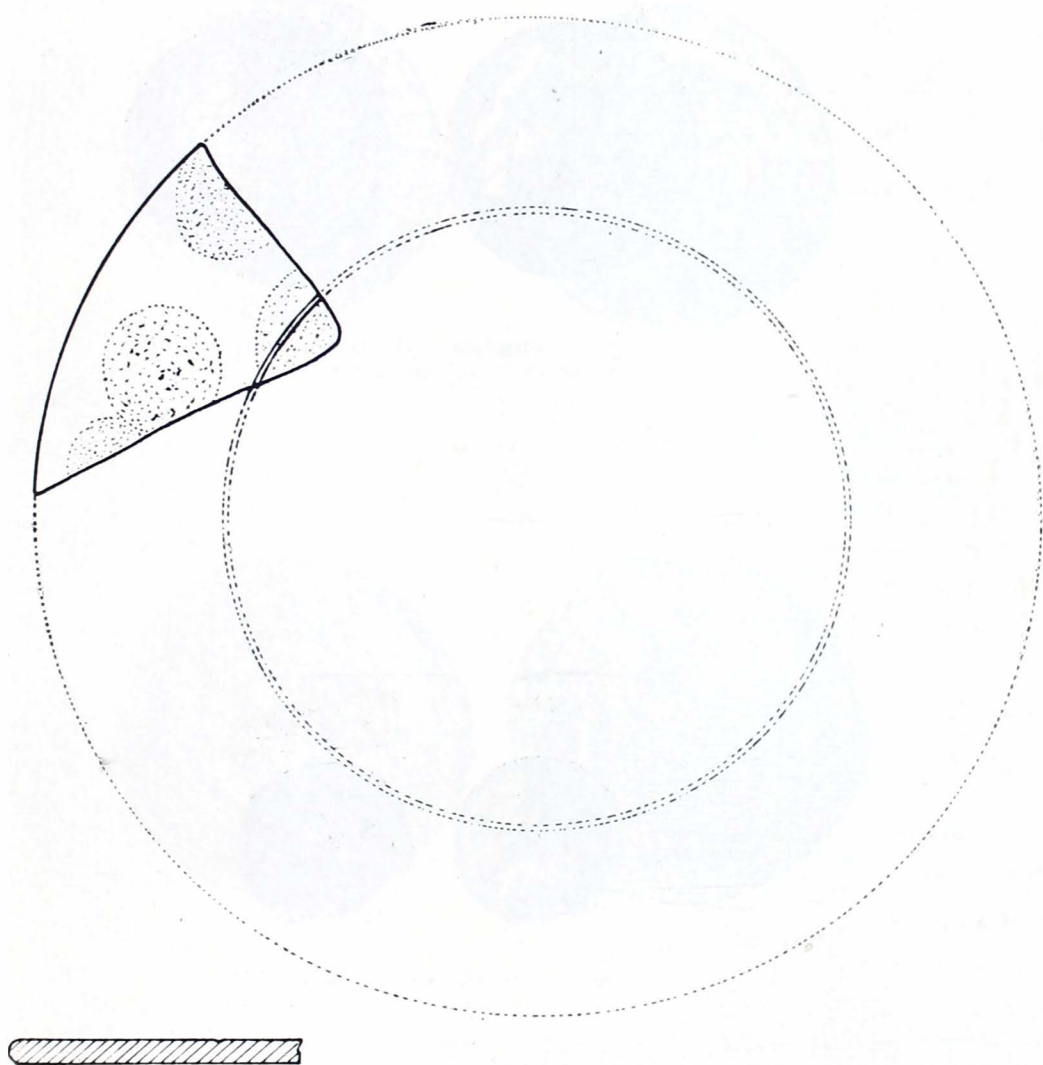

Fig. 4. – Reconstituirea capacului vasului cu tezaur.

Fig. 5. – Tetrastater de la Lysimach (1). *)

Fig. 6. – Solidus de la Honorius (3).

*) Cifrele din paranteză se referă la numărul de ordine al piesei din textul lucrării.

Fig. 7. – Copie în aur a unui taler de la Sigismund Bathori (21).

Fig. 8. – Copie în aur a unui taler de la Ștefan Bocskay (131).

1. - Ducat de la I. Zapolya, 1540 (4); 2. - Ducat de la I. Zapolya, 1540 (6);
3. - Ducat de la I. Sigismund, 1565 (10); 4. - Ducat de la Christofor Bathori,
1581 (14); 5. - Ducat de la Rudolf II, 1598 (102); 6. - Ducat de la Rudolf II,
1598 (103); 7. - Ducat de la Rudolf II, 1598 (105); 8. - Ducat de la Rudolf II,
1604 (107); 9. - Ducat de la Ștefan Bocskay, 1606 (310); 10. - Ducat de la
Albert de Habsburg (524).

11. – Ducat de la Vladislav I (525); 12. – Ducat de la Ladislau V (526); 13. – Ducat de la Matei Corvin (527); 14. – Ducat de la Matei Corvin (528); 15. – Ducat de la Matei Corvin (529); 16. – Ducat de la Matei Corvin (533); 17. – Ducat de la Matei Corvin (534); 18. – Ducat de la Matei Corvin (535); 19. – Ducat de la Matei Corvin (536); 20. – Ducat de la Vladislav II (537).

21. – Ducat de la Vladislav II (539); 22. – Ducat de la Vladislav II (540); 23. – Ducat de la Vladislav II (541); 24. – Ducat de la Ludovic II, 1519 (543); 25. – Ducat de la Ludovic II, 1526 (545); 26. – Ducat de la I. Zapolya, 1535 (546); 27. – Ducat de la Ferdinand I, 1528 (547); 28. – Ducat de la Ferdinand I, 1554 (560); 29. – Ducat de la Ferdinand I, 1564 (566); 30. – Ducat de la Maximilian II, 1575 (581).

31. – Ducat de la Matei II, 1613 (829); 32. – Ducat de la Rudolf II, 1580 (831);
 33. – Ducat de la Rudolf II, 1582 (833); 34. – Ducat de la Rudolf II, 1583 (834);
 35. – Ducat de la Rudolf II, 1588 (837); 36. – Ducat de la Rudolf II, 1592 (839);
 37. – Ducat de la Rudolf II, 1603 (840); 38. – Ducat de la Ferdinand I, 1562
 (843); 39. – Ducat de la arhiducele Carol, 1582 (844); 40. – Ducat de la arhi-
 ducele Carol, 1588 (846).

41. – Ducat de la arhiducele Maximilian (847); 42. – Ducat de la arhiducele Maximilian (848); 43. – Ducat de Wroclaw, 1542 (849); 44. – Ducat de Gdansk, 1577 (850); 45. – Ducat de Geldern, 1598 (858); 46. – Ducat de Utrecht, 1587 (866); 47. – Ducat de Hollandia, 1605 (879); 48. – Ducat de Overysse, (880); 49. – Ducat de Overysse, (884); 50. – Ducat de Overysse, 1595 (885).

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

51. - Ducat de Zeelanda, 1587 (887); 52. - Ducat de Westfrisia, 1595 (899);
 53. - Ducat de Campen (900); 54. - Ducat de Campen, 1598 (901); 55. -
 Ducat de Daventer, 1604 (905); 56. - Ducat de Zwolle (906); 57. - Ducat de
 Florența, 1596 (907); 58. - Ducate de Modena (908); 59. - Ducat de Parma,
 1603 (909); 60. - Techin de la doge L. Prioli (911).

61. - Techin de la dogele P. Lauredano (913); 62. - Techin de la dogele A. Mocenigo (916); 63. - Techin de la dogele N. de Ponte (917); 64. - Techin de la dogele P. Ciconia (920); 65. - Ducat de la Carol Emanuel, 1603 (927); 66. - Ducat dublu de Salzburg, 1565 (928); 67. - Ducat dublu de Salzburg, 1587 (929); 68. - Ducat de Münsterberg-Oels, 1541 (933); 69. - Ducat polonez de la Ștefan Bathori, 1586 (935); 70. - Ducat de la Georg Friedrich, 1597 (949).

71-80. - Altuni de la Soliman II (950-959).

81-84. - Altuni de la Soliman II (960-963).
85-90. - Altuni de la Murad III (964-969).

91-98. - Altuni de la Murad III (970-977).
99-100. - Altuni de la Mohamed III (978-979).

101

102

103

104

105

106

107

108

101-107. - Altuni de la Mohamed III (980-986).

108. - Altun de la Ahmed I (987).

4390

